

Załącznik do uchwały Nr XVI/149/08
Rady Miejskiej w Rymanowie
z dnia 24 kwietnia 2008r.

**GMINNA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
NA LATA
2008 - 2015**

Rymanów 2008r.

Spis treści

Wstęp	str. 3
I Charakterystyka gminy Rymanów	str. 6
1. Położenie i demografia	str. 6
2. Warunki i jakość życia mieszkańców	str. 9
3. Analiza gospodarcza	str. 10
II Diagnoza problemów społecznych występujących w Gminie Rymanów	str. 12
1. Ubóstwo	str. 13
2. Niepełnosprawność i długotrwała choroba	str. 14
3. Alkoholizm	str. 17
4. Bezrobocie	str. 18
5. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	str. 20
6. Potrzeba ochrony macierzyństwa	str. 21
III Wizja i misja działań w zakresie pomocy społecznej	str. 22
IV Analiza SWOT	str. 23
V Programy rozwiązywania problemów społecznych	str. 26
1. Pomoc na rzecz osób niepełnosprawnych	str. 26
2. Pomoc na rzecz osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholowym	str. 30
3. Pomoc na rzecz rodzin dotkniętych zjawiskiem bezrobocia	str. 34
4. Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi	str. 41
5. Pomoc na rzecz ludzi starszych	str. 45
VI Monitorowanie działań i ewaluacja zmian	str. 49

Wstęp

Przynależność Polski do struktur Unii Europejskiej postawiła przed władzami samorządowymi nowe zadania z zakresu polityki społecznej, wynikające z regionalnej polityki Unii Europejskiej. Wprowadzone zmiany legislacyjne w kraju nałożyły na samorządy realizację wielu nowych zadań sfery społecznej. Obok ustawy o pomocy społecznej realizowanej przez ośrodki pomocy społecznej, samorządy lokalne zostały zobowiązane do realizacji innych ustaw z zakresu szeroko pojętej pomocy społecznej państwa. Od 1 maja 2004 obowiązuje ustawa o świadczeniach rodzinnych, a od 1 września 2005 ustawa o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych i zaliczce alimentacyjnej, które to ustawy w gminie Rymanów realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie - zwanym dalej GOPS.

Przed władzami samorządowymi i instytucjami działającymi w zakresie szeroko rozumianej pomocy społecznej stanęły do rozwiązania trudne problemy społeczne, które zmuszają do poszukiwania jak najefektywniejszych działań na rzecz osób i rodzin wymagających wsparcia. Pogłębiające się dysproporcje dochodowe rodzin (niedostatek materialny rodzin), zjawiska związane z sferą ubóstwa, problemy egzystencji osób samotnych i starszych oraz niepełnosprawnych, alkoholizm, bezrobocie tworzą powiązany z sobą zbiór problemów społecznych, które decydują o sposobie odczuwania jakości życia przez społeczność lokalną. Od skuteczności rozwiązywania tych problemów, pomysłów na ich likwidację bądź ograniczanie ich zasięgu zależne jest odpowiednie funkcjonowanie wspólnoty lokalnej, jaką stanowi gmina. Rozwiązanie problemów społecznych wymaga wielu nakładów zarówno finansowych jak i zaangażowania się w ich rozwiązywanie wielu osób i podmiotów. Poprawa warunków życia osób, które nie potrafią same zmienić swojej niekorzystnej sytuacji jest przede wszystkim procesem długofalowym, a efekty działań nie zawsze są widoczne i zgodne z założeniami. Działania podejmowane na rzecz osób nieradzących sobie w panujących warunkach oraz działania ich samych powinny być zorganizowane i bardzo dokładnie zaplanowane, aby mogły przynieść zamierzony efekt w postaci zmiany niekorzystnej sytuacji, w jakiej w wyniku różnych przyczyn te osoby się znalazły. Dlatego niezbędne jest planowe i przemyślane podejście do zagadnień związanych z polityką społeczną na poziomie lokalnym.

Podstawą działania na rzecz likwidacji bądź ograniczenia problemów społecznych na terenie gminy jest *Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych*, która porządkuje (kierunkuje) działania władz samorządowych i instytucji pomocy społecznej. Podstawę prawną do opracowania niniejszej strategii stanowi art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej, (Dz. U z 2004 r., Nr 64, poz. 593, ze zm.),

który stanowi, iż do „zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”

Niniejsza strategia nie wyczerpuje wszystkich możliwych działań z zakresu pomocy społecznej, ale jedynie zestawia te najważniejsze. Stanowi pewnego rodzaju podstawę, na której w miarę potrzeb i możliwości będą realizowane kolejne zadania. Dlatego też zapisy strategii i ich wdrażanie w życie będzie stale monitorowane i weryfikowane w zależności od zmieniających się warunków, jak również zasobów gminy. Możliwość wprowadzania zmian, w zależności od potrzeb społecznych w zapisach dokumentu pozwoli zachować ciągłość realizacji strategii a dzięki temu możliwe stanie się osiągnięcie celów przyjętych w trakcie jej tworzenia. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest zgodna z założeniami polityki państwa w tym zakresie. Jest spójna z strategią rozwoju województwa podkarpackiego, strategią powiatu i strategią rozwoju gminy.

Dla osiągnięcia zamierzonych celów konieczne jest zintegrowanie podejścia do problemów społecznych zaprezentowanych w Strategii, co pozwoli przyjąć nowe rozwiązania w celu rozwiązania i zminimalizowania niepożądanych zjawisk. Realizacja zadań postawionych przed jednostkami pomocy społecznej i konieczność wypracowania nowatorskich form pomocy, wymaga profesjonalnego i systemowego diagnozowania problemów społecznych w skali gminy.

W gminie Rymanów pomoc społeczna nie koncentruje się wyłącznie na udzielaniu pomocy materialnej. Wśród sposobów rozwiązywania problemów widoczne jest nastawienie na wzmocnienie aktywności podopiecznych, zintegrowanie działań instytucji i organizacji związanych z pomocą i polityką społeczną. Problemy społeczne dotyczą nie tylko pojedyncze osoby, ale także całe środowiska i należy to dostrzec. Takie całościowe ujęcie pozwala na strategiczne podejście do rozwiązywania problemów społecznych i stwarza szansę na ich rozwiązanie strukturalne, w tym trwałe wyłączenie osób z ewidencji (systemu) pomocy społecznej w wyniku reintegracji zawodowej i społecznej. Jest to istotne tym bardziej, gdyż usuwanie przyczyn problemów, często tkwiących w osobie, jej sferze psychicznej i społecznej pozwoli rozwiązać problemy grup docelowych np. rodzin z problemem alkoholowym i daje nadzieję, że następne pokolenia nie będą podopiecznymi ośrodka pomocy społecznej.

Istotnym elementem w działaniach z zakresu szeroko pojętej pomocy społecznej jest opracowywanie propozycji projektowych związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych w oparciu o pozyskiwane środki z funduszy Unii Europejskiej. Zdecydowanie

wzmocniłoby to system instytucjonalnej pomocy o nowe formy działania i utworzyło partnerstwo organizacyjno – finansowe, a to z kolei wzmocniło działania w sferze rozwiązywania problemów społecznych.

Dotychczasowe doświadczenia pracy GOPS w Rymanowie potwierdzają, że tylko w strategicznym podejściu należy upatrywać szans trwałego rozwiązania powyższych problemów. Strategia rozwiązywania problemów społecznych na najbliższe lata stanowi rozwinięcie działań podejmowanych przez Ośrodek od 1990 roku. Obecnie podejmowane działania mają na celu nie tylko łagodzenie skutków sytuacji trudnych, lecz także usuwanie ich przyczyn, a strategia rozwiązywania problemów społecznych skierowana jest na rozwój i wzmocnienie form pracy socjalnej i współpracę z różnymi organizacjami działającymi w obszarze pomocy społecznej.

Wskazanie strategicznych celów i kierunków działań opiera się na diagnozie problemów społecznych występujących w gminie Rymanów. Diagnoza problemów społecznych została dokonana w oparciu o dane będące w posiadaniu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej uzyskane podczas jego bieżącej działalności, Urzędu Gminy, dane Powiatowego Urzędu Pracy w Krośnie, Głównego Urzędu Statystycznego, instytucji i organizacji współpracujących z GOPS.

I Charakterystyka Gminy Rymanów

1. Położenie i demografia

Gmina Rymanów położona częściowo na Pogórzu Łukowskim i w Dołach Jasielsko - Sanockich znana jest z pięknych i malowniczych krajobrazów oraz wód leczniczych. Ma ona bogatą, wielowiekową historię. Położona jest w dorzeczu rzeki Tabor i górnej części Wisłoka w województwie podkarpackim w odległości 15 km od powiatowego miasta Krosna. Tworzy ją 18 miejscowości: Bałucianka, Bzianka, Głębokie, Klimkówka, Królik Polski, Ladzin, Łazy, Milcza, Posada Górna, Puławy, Rudawka Rymanowska, Rymanów, Rymanów Zdrój, Sieniawa, Wisłoczek, Wróblík Królewski, Wróblík Szlachecki, Zmysłówka. Największą miejscowością jest Rymanów-siedziba gminy. Pozostałe miejscowości znacznie różnią się od siebie pod względem liczby zamieszkującej je ludności.

Gmina Rymanów zajmuje powierzchnię 16 579 ha i liczy 15859 zameldowanych mieszkańców, z czego 3728 to mieszkańcy miasta¹. Liczba ta stanowi około 14% ludności powiatu krośnieńskiego, natomiast obszar Gminy Rymanów to 18% całej powierzchni powiatu. Gęstość zaludnienia gminy to 0,93 osoby/ha, wskaźnik ten w całym powiecie krośnieńskim wynosi 1,17 osoby/ha. Według danych GUS na koniec 2006r. faktycznie zamieszkałych na terenie gminy Rymanów było 15 424 osoby. Na 7 534 mężczyzn zamieszkujących w gminie przypada 7 890 kobiet. W powiecie na 56 117 kobiet przypada 53 632 mężczyzn. Relacja ta dla wiejskich obszarów Rymanowa wynosi 102 kobiety na 100 mężczyzn, natomiast dla populacji miejskiej jest to 110 kobiet na 100 mężczyzn. Struktura wiekowa ludności dowodzi, że gmina Rymanów to gmina ludzi młodych. Nie ma dużej różnicy między płciami w grupie osób należących do wieku przedprodukcyjnego i produkcyjnego. Znacząca różnica na korzyść kobiet jest w grupie osób w wieku poprodukcyjnym, gdzie kobiety stanowią 2/3 wszystkich osób. Liczba ludności w poszczególnych przedziałach wiekowych została przedstawiona w poniższej tabeli:

Tabela 1. Struktura wiekowa ludności Gminy Rymanów (stan na dzień 31 grudnia 2006 wg danych GUS)

¹ Stan na 31.12.2006 wg danych GUS

Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym według płci	
Ogółem	15 424
mężczyźni	7 534
kobiety	7 890
w wieku przedprodukcyjnym	
ogółem	3 399
mężczyźni	1 733
kobiety	1 666
w wieku produkcyjnym	
ogółem	9 545
mężczyźni	4 976
kobiety	4 569
w wieku poprodukcyjnym	
ogółem	2 480
mężczyźni	825
kobiety	1 655

Przyrost naturalny obliczony jako różnica między liczbą urodzeń i liczbą zgonów w Gminie Rymanów wynosi 16 osób. Na terenie Rymanowa przyrost jest ujemny wynosi minus 4 osoby, na terenach wiejskich jest on dodatni i wynosi 20 osób.

Wskaźnik demograficzny w poszczególnych miejscowościach gminy jest dodatni. W całej gminie w 2006 roku urodziło się 159 dzieci, a zmarło 143 osoby, saldo migracji wyniosło -18 osób. Decydującym czynnikiem tego zjawiska jest wyż demograficzny z lat 1978 – 1983, młodzi ludzie w nim urodzeni osiągnęli wiek produkcyjny, założyli rodziny i zdecydowali się na ich powiększenie. Liczba urodzin i zgonów w poszczególnych miejscowościach wygląda następująco (stan na dzień 31 grudnia 2006r.):

Bałucianka – 139 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 35), przyrost naturalny 0

Bzianka – 583 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 126), przyrost naturalny - 6

Głębokie – 720 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 153), przyrost naturalny - 3

Klimkówka – 1 862 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 438), przyrost naturalny + 8

Królik Polski – 783 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 200), przyrost naturalny +5

Ladzin – 465 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 82), przyrost naturalny + 1

Łazy – 129 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 32), przyrost naturalny - 2

Milcza – 1 049 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 438), przyrost naturalny 0

Posada Górna – 1 625 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 354), przyrost naturalny + 2
Puławy – 143 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 33), przyrost naturalny 1
Rudawka Rymanowska – najmniejsza miejscowość gminy, 37 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 10), przyrost naturalny 0
Rymanów – 3 728 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 772), przyrost naturalny - 4
Rymanów Zdrój – 1 466 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 319), przyrost naturalny 9
Sieniawa – 1 078 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 252), przyrost naturalny 0
Wisłoczek – 160 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 55), przyrost naturalny 2
Wróblík Królewski – 804 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 170), przyrost naturalny 2
Wróblík Szlachecki – 986 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 216), przyrost naturalny 1
Zmysłówka – 102 mieszkańców (w tym do 18 roku życia – 20), przyrost naturalny 0

W latach 2000 - 2003 liczba urodzeń w gminie Rymanów miała tendencję malejącą, w roku 2004 można zaobserwować odwrócenie tego zjawiska i niewielki przyrost naturalny. Na przestrzeni lat 2004 - 2007 liczba urodzeń utrzymywała się na poziomie ok. 150 rocznie. Dokładne dane pochodzące z GUS zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 2. Liczba urodzeń w latach 1999 - 2006 (na podstawie danych GUS)

Lata	Liczba urodzeń
1999	182
2000	192
2001	156
2002	147
2003	134
2004	153
2005	145
2006	159

2. Warunki i jakość życia mieszkańców

Czynnikiem odzwierciedlającym jakość życia mieszkańców jest liczba zasobów mieszkaniowych. Na obszarze gminy sytuacja mieszkaniowa wyglądała następująco: na dzień 31 grudnia 2006 liczba mieszkań wynosiła 4 287, na obszar miasta Rymanów przypadało 1 176 a na obszar wiejski gminy 3 111. Budynki mieszkalne w gminie liczą ogółem 18 606 izb o powierzchni 374 710 m², z czego 5 002 izby o powierzchni 100 772 m² oraz 130 604 izby o powierzchni 273 938 m² na wsi.

W roku 2006 na terenie miasta i gminy Rymanów wydano 47 pozwoleń na budowę i rozbudowę budynków (w tym 27 na budynki mieszkalne). Na miejskim obszarze Rymanowa średnia powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 84,4 m², natomiast na obszarze wiejskim 87,6 m².

Edukacja i szkolnictwo w Gminie Rymanów wykazuje cechy typowe dla gminy „rolniczo – turystycznej”. W roku 2006 gmina prowadziła jedną szkołę podstawową (w Głębokiem), siedem zespołów szkół, w skład których wchodzi szkoła podstawowa i gimnazjum, oraz jeden zespół szkół ze szkołą podstawową, gimnazjum i liceum ogólnokształcącym. Do w/w placówek uczęszczało 2142 uczniów. Gmina dotowała również dwie inne placówki oświatowe: Przedszkole św. Józefa w Rymanowie oraz Niepubliczną Szkołę Podstawową w Rymanowie Zdroju – Desznie. Znajdujące się w Rymanowie przedszkole posiadające 120 miejsc jest jednym z 14 takich placówek w powiecie (dane na koniec 2006r.).

Poziom wykształcenia ludności gminy, jaki został określony w spisie powszechnym z 2002 roku przedstawia tabela nr 3:

Tabela 3. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy (według danych GUS)

Poziom wykształcenia	Liczba osób
Wyższe	914
Policealne	564
Średnie ogółem	3025
Średnie ogólnokształcące	718
Średnie zawodowe	2307
Zasadnicze zawodowe	3517
Podstawowe ukończone	4056
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	719

W gminie Rymanów istnieją 3 ośrodki zdrowia, punkt wyjazdowy ratownictwa medycznego dysponujący 1 ambulansem. Na terenie gminy funkcjonują 3 apteki i 1 sklep

zielarsko – medyczny. W Rymanowie działa Gminna Biblioteka Publiczna, która dysponuje 4 filiami bibliotecznymi na terenie wiejskim gminy. Ich łączny księgozbiór na koniec 2006r. to 54 963 woluminów.

3. Analiza gospodarcza

Dane GUS obejmujące lata 1995 - 2006 wskazują, że liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w województwie podkarpackim ma tendencję wzrostową. Ich liczba na koniec 2006 wynosiła 140,6 tys. Jak wynika z danych w okresie 2002 - 2006 nie nastąpił ani znaczący spadek ich ilości, ani znaczny wzrost, różnica w ich ilości nie przekracza w wymienionym okresie progu 3%.

Struktura własnościowa

Większość zarejestrowanych podmiotów /stan na 31.12.2006/ znajduje się w sektorze prywatnym, jest to aż 95,7% czyli 134,5 tysięcy. Wśród podmiotów sektora prywatnego największy odsetek stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, głównie handlową, budowlaną i produkcyjną. Analiza podmiotów gospodarczych miasta i gminy Rymanów w ujęciu własności jest podobna do analizy całego powiatu krośnieńskiego. Dostępne dane na ten temat, pochodzące z roku 2006 mówią, że z 6 526 podmiotów gospodarki narodowej, 6253 stanowił sektor prywatny tj. 95,8%. Na kolejnym miejscu znajdował się sektor samorządu terytorialnego, który stanowił ponad 3,5% ogółu podmiotów. Pozostałe podmioty należą to własność państwowa oraz własność zagraniczna.

Struktura gospodarcza miasta i gminy Rymanów także wykazuje znaczną dominację podmiotów prywatnych. Według danych z 2006 roku, na 1 110 zarejestrowanych podmiotów, aż 1 069 stanowiła własność prywatną (96,3%). Zarejestrowanych było także 41 podmiotów sektora publicznego głównie samorządowych. Z danych tych wynika, że sektor publiczny to jedynie niezbędne instytucje administracyjne, edukacyjne, ochrona zdrowia i tym podobne, inwestycje natomiast mają charakter prywatny.

Według stanu na 31.12.2006r. na terenie gminy Rymanów funkcjonujących podmiotów gospodarczych było 698. W porównaniu do roku 2005 nastąpił wzrost o 45 podmiotów. Na terenie miasta funkcjonuje 203 zarejestrowane podmioty. Pozostałe w liczbie 495 funkcjonują na obszarze wiejskim gminy. Największy wzrost liczby podmiotów gospodarczych w roku 2006 został odnotowany w Rymanowie Zdroju oraz w samym mieście Rymanów.

Struktura branżowa

Z dostępnych danych wynikało również, że w 2006 roku w strukturze branżowej podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON, w powiecie krośnieńskim znajdowało się najwięcej podmiotów świadczących usługi z zakresu handlu i napraw. Na kolejnym miejscu znajdowały się podmioty związane z przemysłem, następnie podmioty związane z budownictwem, dalej znajdowała się nauka i obsługa nieruchomości firm. Kolejne miejsce zajmuje transport, gospodarka magazynowa oraz łączność. Najmniej podmiotów było w sferze opieki zdrowotnej i pomocy społecznej oraz edukacji.

Gmina Rymanów wykazuje typowe cechy dla gminy usługowo – rolniczej. Dominują usługi z zakresu handlu i napraw oraz usługi budowlane, odpowiednio 39% i 24%. Mniejszy odsetek stanowi przemysł - 14%, sfera obsługi nieruchomości firm i nauka stanowi 11%, transport i magazynowanie 8%, pozostałe 4% to edukacja.

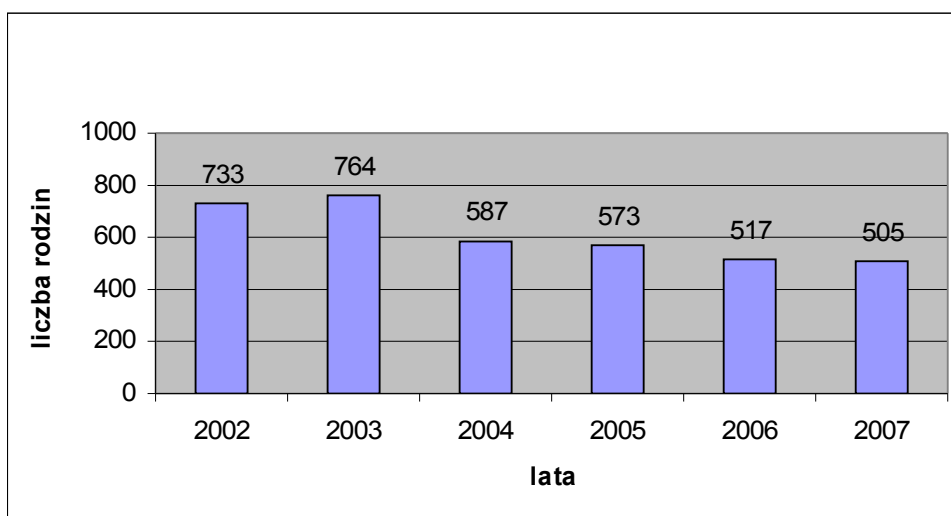
II Diagnoza problemów społecznych występujących w Gminie Rymanów

W związku z koniecznością realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej niezbędne jest zdiagnozowanie problemów w skali gminy, opracowanie założeń polityki społecznej na szczeblu gminy oraz optymalne wykorzystanie i przystosowanie infrastruktury pomocowej do potrzeb beneficjentów pomocy społecznej. Diagnoza problemów społecznych została opracowana w oparciu o rozeznanie środowiska przez pracowników socjalnych zatrudnionych w GOPS oraz dane uzyskane od pracowników Urzędu Gminy w Rymanowie oraz instytucji współpracujących z Ośrodkiem.

Mieszkańcy gminy w swoim codziennym życiu borykają się z licznymi problemami, które dotyczą zarówno ludzi młodych, w średnim wieku jak i ludzi starszych. Te liczne problemy zmuszają ludzi do poszukiwania pomocy w GOPS. Na podstawie dostępnych danych ustalono, że pomocy w rozwiązywaniu problemów potrzebują głównie rodziny, w których występują następujące zjawiska i sytuacje:

- ubóstwo,
- długotrwała choroba,
- uzależnienie członka rodziny od alkoholu,
- niepełnosprawność członka rodziny spowodowana wiekiem lub stanem zdrowia,
- trudności wychowawcze z dziećmi,
- trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych oraz wielodzietnych,
- bezrobocie,

Wykres 1. Liczba rodzin korzystających pomocy GOPS w Rymanowie ogółem:

Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Jak wynika z danych będących w posiadaniu GOPS ilość rodzin objętych pomocą ośrodka jest duża i wynosi ponad 500 rodzin. Bardzo ciężko jest określić czy będzie rosła czy malała w najbliższych latach. Znaczny spadek liczby rodzin korzystających z pomocy Ośrodka można zaobserwować w latach 2002-2004. Związane jest to głównie ze zmianami prawnymi, jakie w tych latach zostały wprowadzone. Wpłaty rent socjalnych zostały przekazane z Ośrodka do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. GOPS nie wypłaca już 155 osobom rent socjalnych, zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych a także zasiłków stałych z tytułu sprawowania opieki, które były poprzednio wypłacane na podstawie ustawy o pomocy społecznej, a obecnie zostały zastąpione świadczeniami wypłacanymi na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (jedn. tekst Dz.U. z 2006 Nr 139 poz. 992 z późn. zm)

W ostatnich dwóch latach (2005-2007) spadek liczby rodzin korzystających z pomocy ośrodka jest bardzo niewielki. Osoby w rodzinach objętych pomocą w roku 2005 stanowiły 14% ogółu mieszkańców, w roku 2006 oraz 2007 było to 13% ogółu mieszkańców gminy.

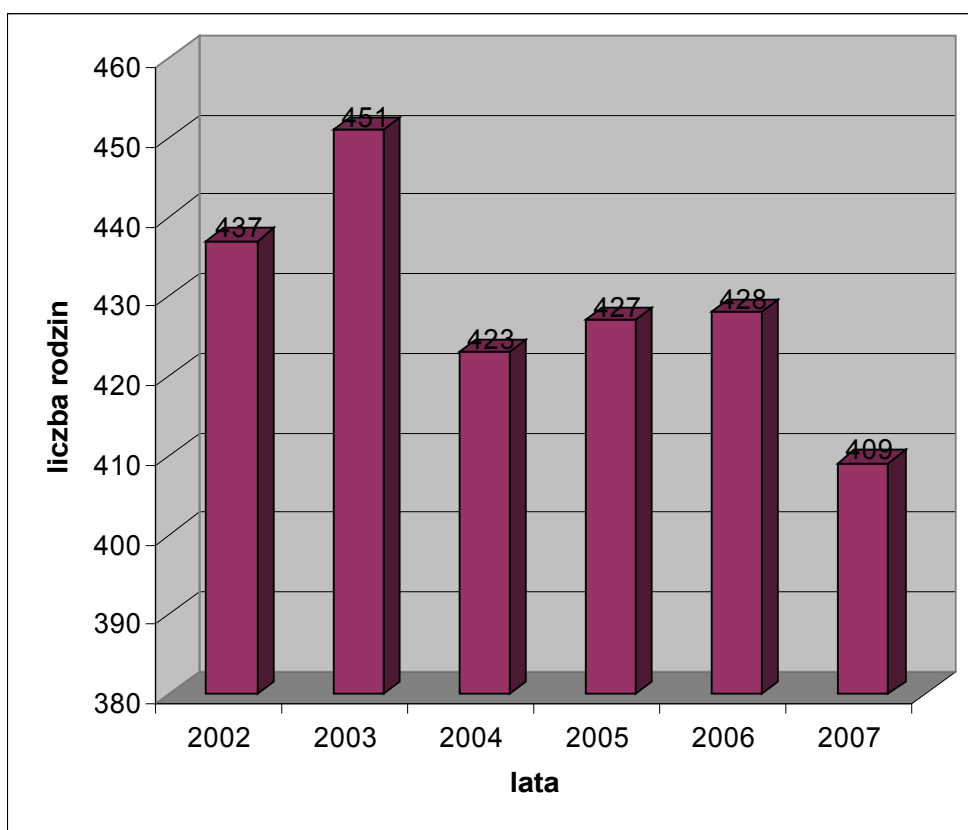
1. Ubóstwo

"Ubóstwo" - to termin, który funkcjonuje w świadomości społecznej jako brak dostatecznych środków materialnych do życia, jako bieda, niedostatek. W terminologii pedagogiki społecznej można je zdefiniować także jako "stan poniżej pewnego zmiennego w czasie progu dochodowego lub progu realizacji potrzeb w odniesieniu do jednostki, rodziny lub grupy społecznej" (T. Pilch, I. Lepalczyk, "Pedagogika społeczna"). Ubóstwo jest zjawiskiem niebezpiecznym, ponieważ zwiększa dystans pomiędzy poszczególnymi warstwami społecznymi, powoduje niemożność zaspokojenia potrzeb, prowadzi do frustracji, jest zjawiskiem bardzo powszechnym i niebezpiecznym, a co gorsze obserwuje się szereg zmian, które ciągle je pogłębiają i poszerzają. W terminologii pedagogiki społecznej funkcjonują dwa rodzaje ubóstwa: absolutne (bezwzględne) i względne. Pierwsze z nich rozpatrywane jest w znaczeniu węższym i szerszym. W ujęciu węższym - ubóstwo absolutne oznacza stan niezaspokojenia minimalnych potrzeb biologicznych, zaś w szerszym - jest określane jako stan niezaspokojenia potrzeb uznanych w danym społeczeństwie i w danym czasie za minimalne. Innego zdania są zwolennicy interpretacji ubóstwa jako zjawiska względnego, którzy definiują je jako nadmierne rozpiętości w poziomie życia. Ubóstwo współcześnie jest bardzo poważnym problemem społecznym, dlatego warto mu się przyjrzeć dogłębnie i zastanowić nad jego genezą i skutkami. Bardzo trudno oddzielić od siebie przyczyny i konsekwencje ubóstwa, gdyż zjawisko to ma charakter przyczynowo - skutkowy. Wzrost ilościowy i jakościowy tej patologii polega na wzajemnym oddziaływaniu na siebie przyczyn i skutków naprzemiennie. W literaturze istnieje podział na ubóstwo zwinione

i niezawinione. Ubóstwo zawinione jest spowodowane przez ludzi, głównie osoby z tzw. marginesu społecznego, czyli alkoholików, narkomanów, osoby, które nigdy nie pracowały, bo odznaczają się chroniczną niechęcią do pracy, itp. Ubóstwo niezawinione dotyka między innymi takich grup osób jak: bezrobotni, którzy nie potrafią i nie mogą znaleźć zatrudnienia, emeryci, renciści, osoby z rodzin niepełnych czy wielodzietnych a także rolników.

W gminie Rymanów ubóstwo jest głównym powodem przyznania pomocy przez GOPS. Z danych GOPS wynika, że zjawisko to dotyka w prawie równym stopniu wszystkie miejscowości gminy. Największy zakres występowania ma w miejscowościach najliczniejszych. Liczbę rodzin korzystających z pomocy ośrodka, dotkniętych ubóstwem przedstawia wykres nr 2:

Wykres 2. Liczba rodzin korzystających z pomocy GOPS w Rymanowie z powodu ubóstwa

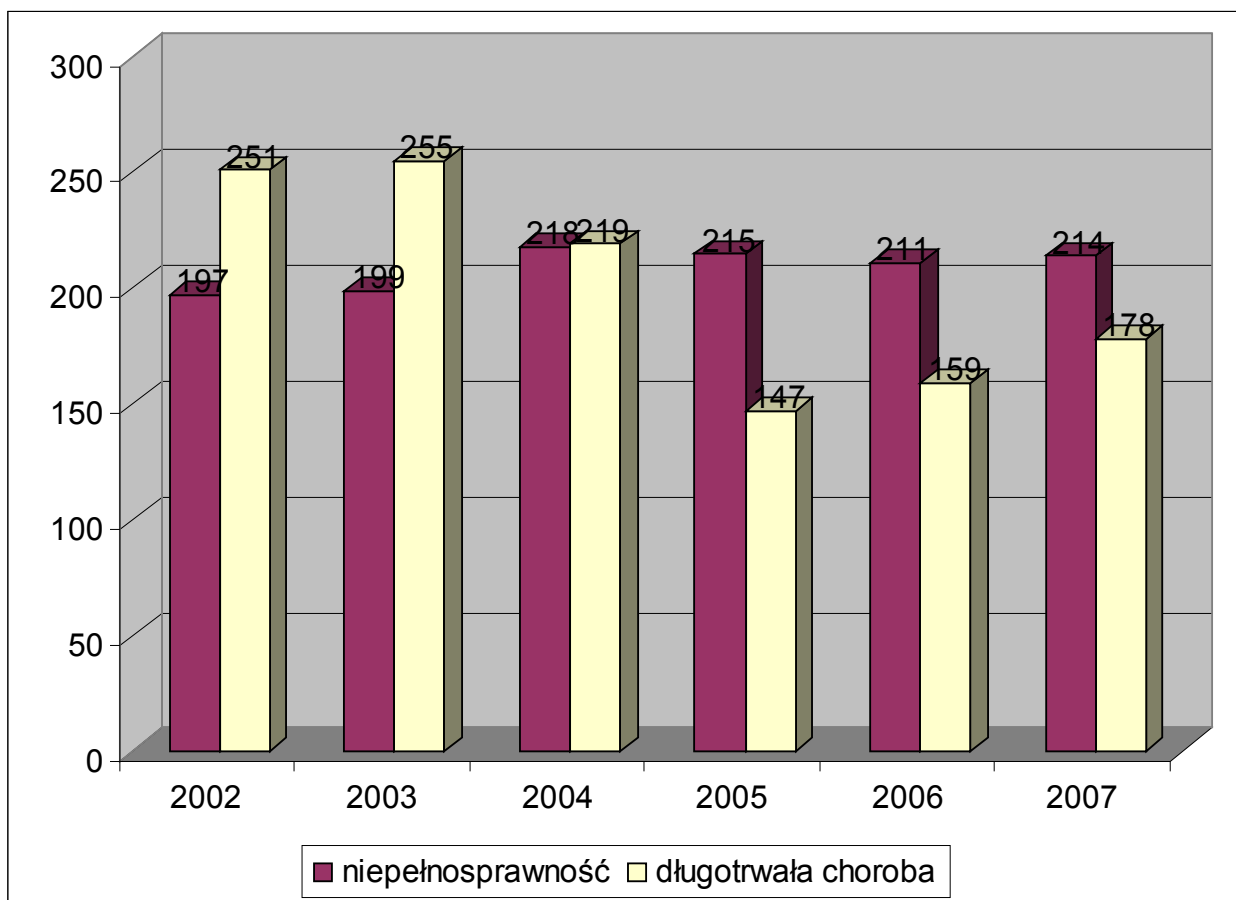
Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

2. Niepełnosprawność i długotrwała choroba

Obserwacje pracowników socjalnych wskazują, że sytuacja osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie gminy Rymanów jest bardzo trudna. Niepełnosprawni spotykają się z licznymi problemami i ograniczeniami. Są to głównie problemy w zaopatrywaniu się

w specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny, protezy, sprzęt ułatwiający komunikowanie i samoobsługę. Bardzo kosztowna i trudno dostępna jest również rehabilitacja. Problemem są także bariery architektoniczne w miejscu zamieszkania jak i w budynkach użyteczności publicznej, które bardzo utrudniają a niekiedy wręcz uniemożliwiają uczestnictwo w normalnym życiu. Osoby niepełnosprawne i długotrwale chore to znaczna liczba beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej w Rymanowie. Ich liczbę na przestrzeni ostatnich lat przedstawia poniższy wykres:

Wykres 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy GOPS w Rymanowie z powodu niepełnosprawności i długotrwałej choroby

Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Osoby chore i niepełnosprawne korzystają z pomocy finansowej Ośrodka w formie zasiłków celowych, okresowych oraz z pomocy niefinansowej w formie usług opiekuńczych oraz pracy socjalnej. Osoby niepełnosprawne korzystają również z pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie. Dzięki finansowemu wsparciu PCPR w zajęciach organizowanych przez Środowiskowy Dom Samopomocy w Rymanowie uczestniczyły osoby niepełnosprawne z terenu gminy. Ich liczbę i kwotę dofinansowania na osobę przedstawia poniższa tabela:

Tabela 4. Dofinansowanie pobytu osób niepełnosprawnych w Środowiskowym Domu Samopomocy w Rymanowie (opracowanie własne na podstawie danych z PCPR w Krośnie)

Lata	Ilość wniosków o dofinansowanie	Ilość wniosków rozpatrzonych pozytywnie	Comiesięczna kwota dotacji z budżetu Wojewody na jednego uczestnika w skali roku
2004	8	8	843,00 zł
2005	5	5	892,00 zł
2006	5	5	1014,40 zł
2007	5	5	1050,00 zł

Osoby niepełnosprawne korzystają również z pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie w formie dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych. W roku 2004 z takiej formy pomocy skorzystało 25 osób na kwotę 17 246,00 zł, w roku 2005 - 27 osób na kwotę 18 009,00 zł, w 2006 roku - 25 osób na kwotę 12 137,00 zł, w roku 2007 było to 36 osób na kwotę 21 819,00 zł. Centrum dofinansowuje również zakup między innymi butów ortopedycznych, szkieł do okularów, protez, rowerów rehabilitacyjnych i pionizatorów, aparatów słuchowych, wózków inwalidzkich czy materaców odleżynowych. W roku 2004 z takiej formy pomocy skorzystało 21 osób na kwotę 7 830,81 zł, w roku 2005 - 33 osoby na kwotę 30 070,30 zł, w roku 2006 - 45 osób na kwotę 39 023,88 zł, w roku 2007 - 75 osób na kwotę 44 559,81 zł. Jak wynika z powyższych danych liczba osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania zakupu niezbędnego sprzętu rehabilitacyjnego z roku na rok wzrasta. Znaczącą pomoc osoby niepełnosprawne z terenu gminy otrzymują również na dofinansowanie do likwidacji barier. Pomoc PCPR dla mieszkańców gminy przedstawia tabela nr 5:

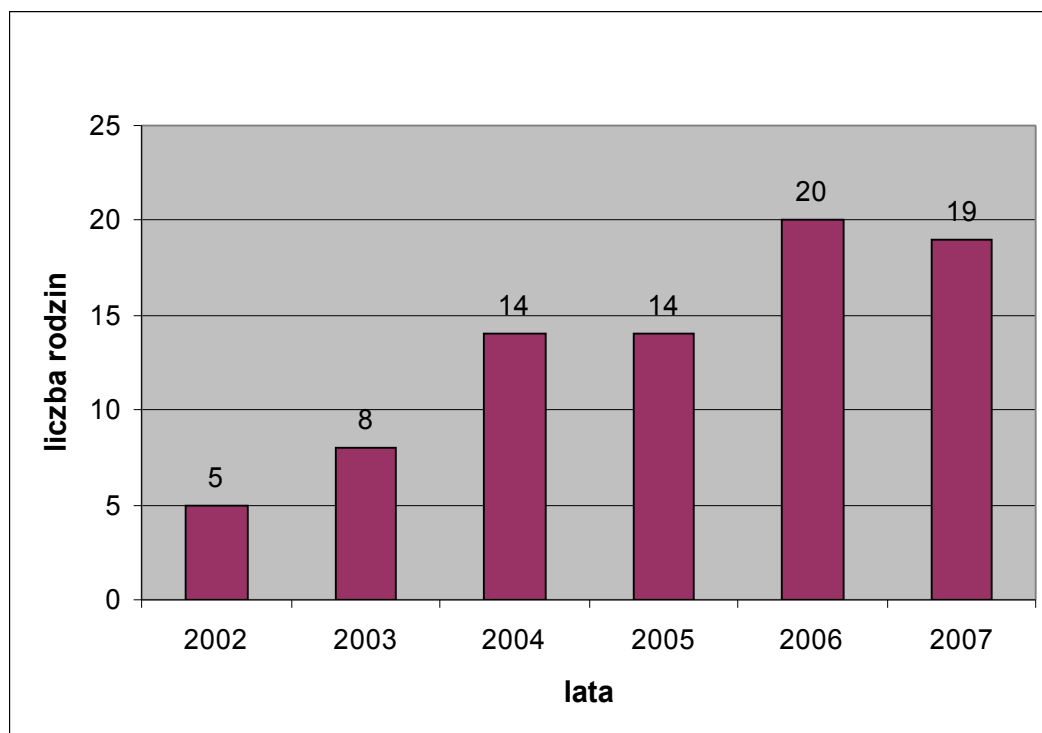
Tabela 5. Liczba zlikwidowanych barier ogółem i wartość pomocy (opracowania własne na podstawie danych PCPR w Krośnie)

Lata	Likwidacja barier architektonicznych	Likwidacja barier w komunikowaniu	Likwidacja barier technicznych	Kwota ogółem
2004	3 osoby	4 osoby	2 osoby	11 749,00 zł
2005	8 osób	9 osób	1 osoba	31 140,00 zł
2006	12 osób	7 osób	1 osoba	27 873,30 zł
2007	14 osób	12 osób	5 osób	143 648,10 zł

3. Alkoholizm

Alkoholizm jest chorobą chroniczną, która deformuje osobowość uzależnionego i jego stosunki z otoczeniem. Alkoholizm zaczyna się i rozwija bez świadomości osoby, polega na niekontrolowanym picciu napojów alkoholowych i może prowadzić do przedwczesnej śmierci. Osoby uzależnione od alkoholu i ich rodziny stanowią jedną z grup objętych pomocą GOPS. Jak wynika z danych GOPS wzrasta liczba rodzin korzystających z pomocy w związku z alkoholizmem członka rodziny. Alkoholizm członka rodziny stanowi problem całej rodziny, jest zagrożeniem dla jej funkcjonowania, prowadzi do wielu niekorzystnych zjawisk. Wielu beneficjentów pomocy ośrodka, u których pracownik socjalny podejrzewa uzależnienie od alkoholu zaprzecza, że alkohol ma jakikolwiek wpływ na jakość ich życia. Osoby te mają w większości postawy roszczeniowe. W latach 2002-2007 liczba rodzin objętych pomocą GOPS w Rymanowie z powodu alkoholizmu przejawia tendencję wzrostową. Ilość rodzin, którym udzielono pomocy z powodu alkoholizmu przedstawia poniższy wykres:

Wykres 4. Liczba rodzin objętych pomocą GOPS w Rymanowie z powodu alkoholizmu

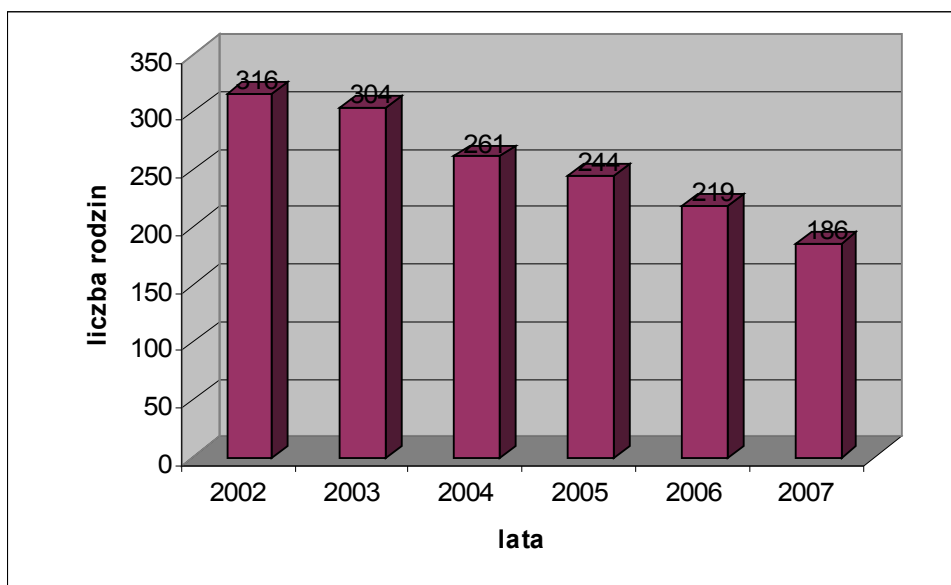

Opracowania własne na podstawie danych GOPS

4. Bezrobocie

Bezrobocie - rozumiane jako zjawisko towarzyszące gospodarce rynkowej, oznaczające brak pracy zarobkowej dla osób zdolnych do jej wykonywania i deklarujących chęć jej podjęcia - na przestrzeni ostatnich lat stało się w Polsce jednym z głównych problemów społecznych. Z doświadczeń pracowników GOPS wynika, że bezpośrednim i najbardziej widocznym skutkiem bezrobocia jest obniżenie standardu materialnego rodziny, co wręcz wymusza konieczność korzystania z pomocy społecznej. Utrata pracy, przejście na zasiłek i problemy ze znalezieniem nowego zatrudnienia powodują potrzebę korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Taka przedłużająca się sytuacja doprowadza rodzinę do ubóstwa ze wszelkimi jego konsekwencjami. Bezrobocie jest jedną z najczęstszych przyczyn ubiegania się o pomoc w GOPS. Liczbę rodzin ubiegających się o pomoc z powodu bezrobocia przedstawia wykres nr 5:

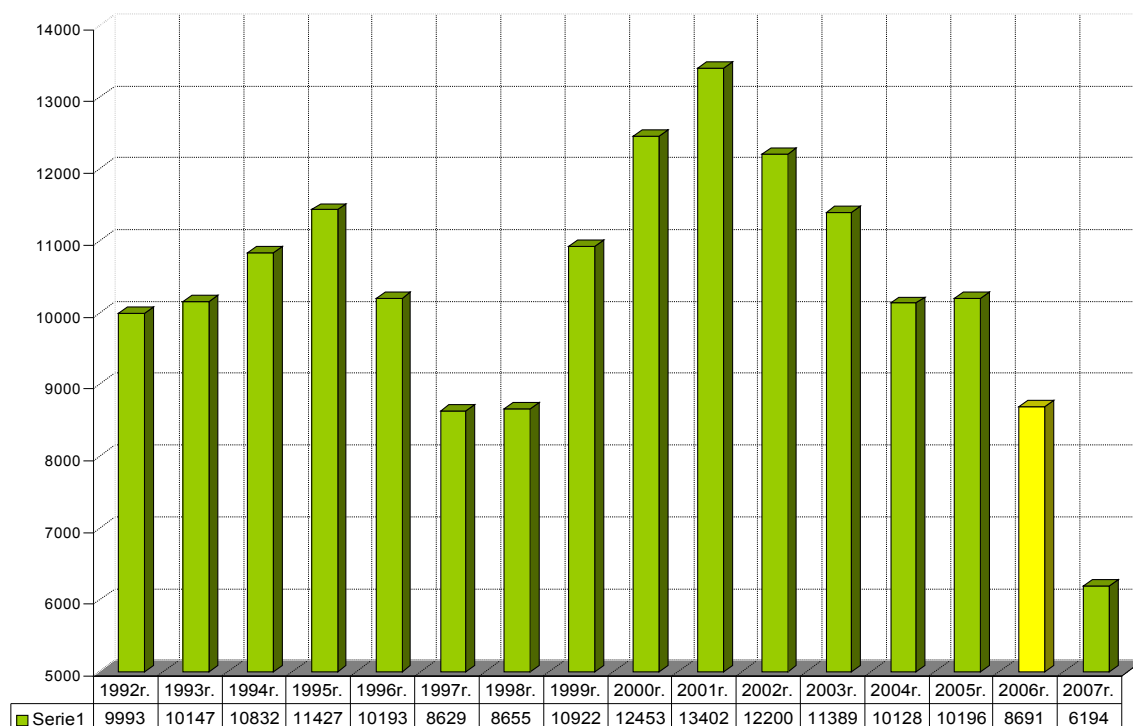
Wykres 5. Liczba rodzin objętych pomocą GOPS w Rymanowie z powodu bezrobocia

Opracowania własne na podstawie danych GOPS

Spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy spowodowany jest nie tylko poprawiającą się sytuacją gospodarczą kraju, ale również znaczną liczbą młodzieży wyjeżdżającej do pracy do większych miast oraz za granicę. Zmiany w ilości osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Krośnie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 6. Liczba bezrobotnych w powiecie krośnieńskim

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Krośnie w latach 1992 - 2007

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Krośnie

Od 1992 roku bezrobocie w całym powiecie rosło, aż do roku 1995, kiedy to liczba bezrobotnych wynosiła 11 427 osób. Od tego czasu liczba ta w szybkim tempie spadała, do: 10 193 osoby w roku 1996 oraz 8 629 osób w roku 1997. Od tego czasu poziom bezrobocia zaczął wzrastać, i tak: w roku 1998 liczba bezrobotnych wynosiła 8 655 osób, w roku 1999 - 10 922 osoby, w roku 2000 - 12 453 osoby, a w 2001 roku aż 13 402 osoby. Od 2001 roku poziom bezrobocia zaczął spadać i w 2003 roku była to liczba - 11 389 osób, w roku 2004 - 10 128 i przez kolejne lata spadało aż do poziomu 6 194 osób w roku 2007. Również w gminie Rymanów jak i w całym powiecie krośnieńskim bezrobocie z roku na rok maleje. Poziom bezrobocia w gminie przedstawia poniższa tabela:

Tabela 6. Poziom rejestrowanego bezrobocia w gminie Rymanów

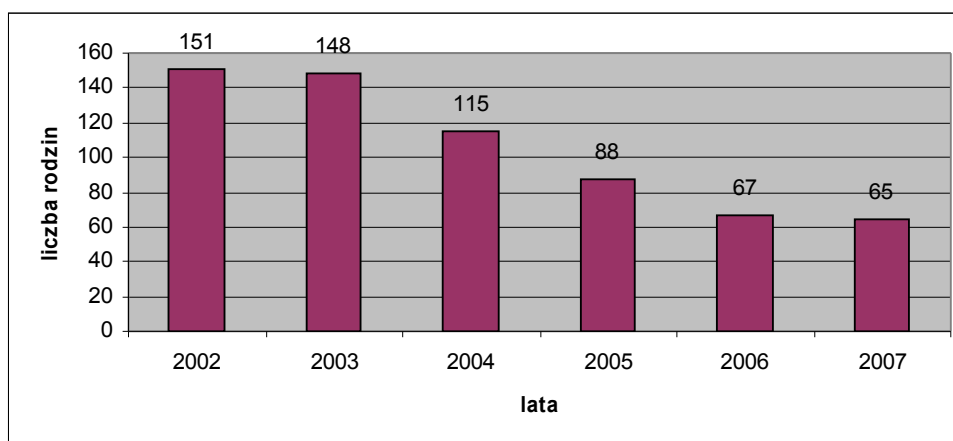
Lata	liczba osób ogółem	w tym kobiet
2003	1070	551
2004	949	498
2005	904	475
2006	826	450
2007	588	370

5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Bezradność, która wynika z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego przejawiającego się trudnościami w wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to problemami w pełnieniu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi związanymi z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych. Pomoc rodzinie w takiej sytuacji powinna zmierzać do udzielania jej wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Znaczącą część klientów GOPS stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. Niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami. Najczęściej jest to: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych. Wyraża się to w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach w kontaktach społecznych, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Pojawiają się problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym i szkolnym. U dzieci zaobserwować można zachowania agresywne, buntownicze. Często wynikają z tego konflikty w rodzinie między członkami rodziny oraz w środowisku szkolnym konflikty z rówieśnikami. Wyniki w nauce są bardzo niskie. Dzieci i młodzież wychowywana w takich rodzinach bardzo często łamie panujące normy i wartości. Pomoc GOPS dla rodzin, w których zaobserwowano bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych przedstawia wykres:

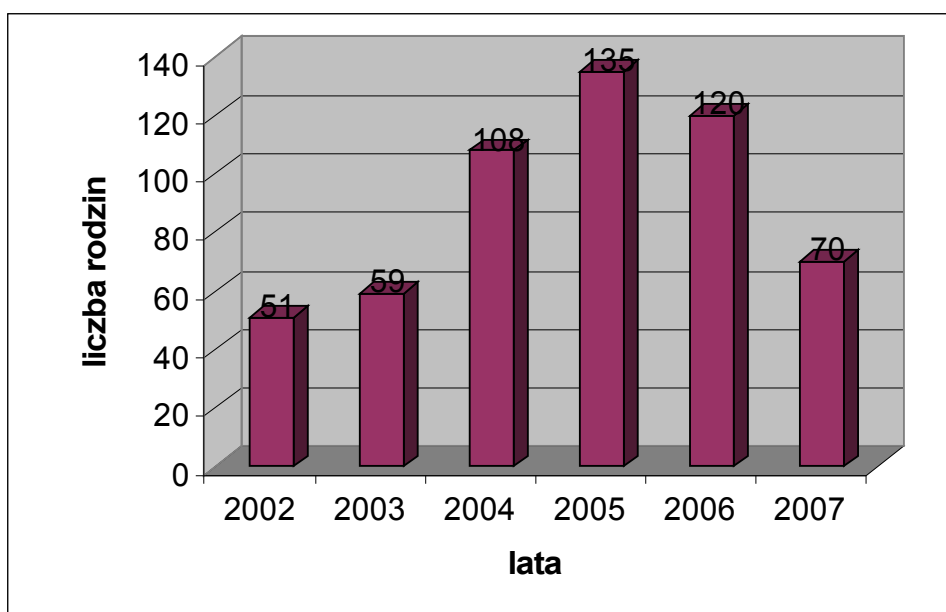
Wykres 7. Liczba rodzin objętych pomocą GOPS w Rymanowie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

6. Potrzeba ochrony macierzyństwa

Wśród beneficjentów pomocy społecznej w gminie Rymanów znajdują się rodziny korzystające z pomocy finansowej z tytułu ciąży i wychowywania małych dzieci. Rodziny te, znajdują się w trudnej sytuacji finansowej, której przyczyny są czasem bardzo złożone. Z reguły są to brak kwalifikacji zawodowych rodziców i związany z tym brak zatrudnienia, bardzo złe warunki mieszkaniowe, problemy zdrowotne członków rodziny itp. Pomoc dla tych rodzin świadczona jest głównie dla dobra dzieci, aby mogły się one normalnie rozwijać i socjalizować. Ta grupa rodzin stanowi jedną z najtrudniejszych grup klientów GOPS w Rymanowie. Szczęśliwie ilość tych rodzin w ostatnim roku znacznie spadła. Liczbę rodzin, korzystających z pomocy GOPS w Rymanowie, w których wystąpiła potrzeba ochrony macierzyństwa przedstawia wykres:

Wykres 8. Liczba rodzin objętych pomocą GOPS w Rymanowie w których wystąpiła konieczność ochrony macierzyństwa

Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

III Wizja i misja działań w zakresie pomocy społecznej

Gmina Rymanów - Gmina zadowolonych mieszkańców

Samorząd gminy Rymanów podejmuje i wspiera działania osób, organizacji i instytucji w celu podniesienia jakości życia społeczności lokalnej gminy, dba o rozwój gminy i przeciwdziała wykluczeniu społecznemu jej mieszkańców

Misją samorządu w zakresie pomocy społecznej jest

Opracowanie instrumentów organizacyjnych i finansowych umożliwiających wprowadzanie w życie programów wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania władz samorządowych gminy Rymanów w obszarze szeroko pojętej pomocy społecznej podejmowane są w celu systematycznego podnoszenia jakości życia i zapobiegania wykluczeniu społecznemu mieszkańców. Gmina Rymanów podejmuje, rozwija i wspiera wszelkiego rodzaju działania na rzecz przeciwdziałania i ograniczenia zjawisk wykluczenia społecznego.

Władze gminy realizując cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poprzez opracowane programy działań troszczą się o poprawę jakości życia mieszkańców wykorzystując wszelkie dostępne możliwości.

IV Analiza SWOT

Analiza SWOT to kompleksowe narzędzie pomocnicze pozwalające na ocenę otoczenia planowanych działań, a także wewnętrznych aspektów, które warunkują ich powodzenie. Z oczywistych względów w niniejszej analizie nazwano jedynie czynniki mające kluczowe znaczenie dla polityki społecznej gminy Rymanów.

Analizę SWOT oparto na wyodrębnionych czynnikach mających wpływ na rozwój sfery społecznej. Treść tej analizy jest zdecydowanie węższa niż standardowych analiz biznesowych, i obejmuje tylko pola działań polityki społecznej. Analiza uwzględnia również efekty tych działań oraz poziom rozwoju instytucji realizujących politykę społeczną władz samorządowych. W zasadzie nie można bezpośrednio planować z poziomu władz gminy wielu kierunków działań w polityce społecznej z uwagi na silny związek tej sfery z polityką centralną państwa. Jednak należy uwzględniać czynniki stymulujące do rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy. Wnioskowanie szans i zagrożeń w przedstawionej analizie oparte zostało na zestawieniu mocnych i słabych stron. Szanse i zagrożenia to pochodne wielu czynników. Mocne cechy polityki społecznej gminy są czynnikami pozytywnymi z punktu możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego wywołanego m.in. realizacją strategii społecznej gminy i działań dla aktywizacji społecznej i gospodarczej mieszkańców.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• Istniejąca strategia rozwoju gminy• Inwestycje władz samorządowych w bazę i infrastrukturę systemu społecznego• Profesjonalna kadra instytucji społecznych na terenie gminy• Dobry stan infrastruktury komunalnej (obiekty, drogi)• Atrakcyjne walory turystyczne gminy	<ul style="list-style-type: none">• Wysoki poziom bezrobocia• Niskie wykształcenie bezrobotnych• Brak domu dziennego pobytu• Brak mobilności zawodowej• Nowe zadania zlecane dla gmin bez pokrycia finansowego ze środków centralnych• Bariery architektoniczne• Brak profilowanego szkolnictwa i kierunków kształcenia dostosowanych

<ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym • Łatwy dostęp do szkolnictwa i inwestycje w oświacie (budowa nowych obiektów) • Duża aktywność władz gminy w zakresie pozyskiwania środków na rozwój gminy • Duży zasób siły roboczej 	<p>do potrzeb pracodawców i rynku pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Słabo rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-turystyczna • Brak miejsc pracy na terenie gminy • Brak środków na finansowanie działań opiekuńczych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych • Brak środków finansowych na reedukację osób wykluczonych • Wyuczona bezradność i roszczeniowość postaw • Mała ilość organizacji pozarządowych działających w branży pomocy społecznej
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Silny i w miarę posiadanych kompetencji - sprawnie działający samorząd; • Atrakcyjne położenie geograficzne gminy • Współpraca z gminami partnerskimi (promocja gminy i jej rozpoznawalność) • Możliwość wykorzystania istniejącej infrastruktury przemysłowej i siły roboczej w kontekście inwestycji zewnętrznych (istnienie TSSE EURO-PARK WISŁOSAN) • Możliwość wykorzystania walorów rekreacyjnych gminy • Możliwości wykorzystania potencjału ludzkiego, podnoszenia poziomu wykształcenia i zmiany kwalifikacji zawodowych w celu reintegracji zawodowej przy wykorzystaniu środków 	<ul style="list-style-type: none"> • Niestabilność prawa, brak czytelnych i jednoznacznych uregulowań w zakresie rozdziału zadań i środków (państwo –gmina) • Roszczeniowa postawa osób objętych pomocą społeczną • Brak środków na budownictwo społeczne • Trudności w pozyskiwaniu funduszy unijnych • Odpływ młodych wykształconych osób z miasta (migracja zarobkowa za granicę i do dużych ośrodków miejskich gdzie oferowane są bardziej atrakcyjne wynagrodzenia) • Wzrost ruchu transportowego w centrum miasta (brak obwodnicy)

<p>i możliwości Unii Europejskiej</p>	<p>i związane z tym zanieczyszczenie środowiska naturalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przenoszenie złych wzorców zachowań do społeczności lokalnej • Niespójność poziomu i kierunków kwalifikacji zawodowych beneficjentów pomocy społecznej z potrzebami lokalnego rynku pracy • Niezadawalający rozwój infrastruktury społecznej • Pojawiający się problem tzw. „dziedziczenia biedy”, obniżenie poziomu życia słabe przystosowanie się do szybko zmieniającej się rzeczywistości • Niewystarczające wywiązywanie się rodziców ze swych zadań opiekuńczych i wychowawczych; • Wzrastający poziom alkoholizmu • Starzenie się społeczeństwa • Duże rozwarstwienie majątkowe społeczeństwa • Niski poziom dochodów ludności
---------------------------------------	---

V Programy rozwiązywania problemów społecznych

Głównym celem strategii jest niesienie pomocy osobom i rodzinom, które takiego wsparcia potrzebują, tak by mogły o własnych siłach przezwyciężyć pojawiające się trudności.

1. Pomoc na rzecz osób niepełnosprawnych

a) Wprowadzenie w tematykę niepełnosprawności

Prawo do niezależnego i godnego życia zapewnia każdemu obywatelowi Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, której art. 69 stanowi, że:

„Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej”.

Według definicji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO): *Osoba niepełnosprawna to osoba, u której istotne uszkodzenia i obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powodują uniemożliwienie, utrudnienie lub ograniczenie sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie, biorąc pod uwagę takie czynniki jak płeć, wiek oraz czynniki zewnętrzne.*

Niepełnosprawność jest problemem społecznym i nie ogranicza się do konkretnej osoby. Mówiąc o niepełnosprawności należy pamiętać o relacji między zdrowiem człowieka (uwzględniając jego wiek, płeć i wykształcenie), a społeczeństwem i środowiskiem, które go otacza.

„W rozwiniętych gospodarczo krajach Unii Europejskiej około 15 procent populacji to osoby niepełnosprawne. Wg narodowego spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku, liczba osób niepełnosprawnych w Polsce to 5.456,7 tys., co stanowi 14,3 procent ludności kraju. Oznacza to, że co siódmy mieszkaniec naszego kraju jest osobą niepełnosprawną lub za taką się uważa. Definicja niepełnosprawności jest bardzo płynna i nie daje się jasno sprecyzować. W życiu każdego człowieka pojawiają się momenty mniejszych lub większych możliwości czy też ograniczeń fizycznych. To, co obecnie jest dla nas łatwo dostępne, za kilka lat może być barierą nie do pokonania. Pomijając dysfunkcje z powodów nieszczęśliwych wypadków, jest wiele przyczyn pogłębiania się wraz z wiekiem niepełnosprawności i dysfunkcji. Wbrew obiegowym opiniom, niepełnosprawność jest brakiem przystosowania funkcji danego organizmu do warunków, w jakich się znajduje”*(źródło www.niepełnosprawni.pl)

Świadomość społeczna ludności oraz działania władz zarówno centralnych jak i lokalnych skierowana na optymalne kształtowanie środowiska człowieka w zakresie

dostępności jest jak najbardziej oczywistą sprawą. Jednak ze względu na naszą różnorodność kulturową i etniczną oraz postrzeganie człowieka jako jednostki niepowtarzalnej, nie ma rozwiązań idealnych. Toteż etykietę "niepełnosprawny" możemy otrzymać w każdym momencie i na każdym etapie naszego życia. Wyróżnia się następujące rodzaje dysfunkcji:

- fizyczne,
- umysłowo-psychiczne,
- pozostałe i bliżej nieokreślone.

Poza wyżej wymienionymi są jeszcze sprzężone schorzenia psychofizyczne określające znaczny stopień niepełnosprawności. Inny podział charakteryzujący osoby niepełnosprawne uwzględnia rodzaj ich niepełnosprawności. Osoby w wieku 16 lat i więcej, w tym ze stopniem niepełnosprawności to 4063,2 tys. znacznym- 1064,8 tys., umiarkowanym – 1426,7 tys., lekkim 1571,7tys. /dane za rok 2004 w skali kraju/

b) Społeczne skutki niepełnosprawności

Według statystyk osoby niepełnosprawne są gorzej wykształcone, przejawiają niższą aktywność zawodową i w konsekwencji dotyka je zjawisko wykluczenia z życia zawodowego i społecznego. W Polsce aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych wynosi jedynie 17,3 procent, gdzie w pozostałych krajach Unii Europejskiej ok. 40-50 procent. W wyniku niepełnosprawności obniża się jakość życia oraz stopień integracji społecznej poprzez ograniczony dostęp do edukacji, komunikacji, wypoczynku, zatrudnienia, itp. Pojawiają się trwałe lub okresowe utrudnienia a nawet niemożliwe staje się pełnienie ról społecznych stosownie do wieku, pogarsza się sytuacja finansowa rodziny, której członkiem jest osoba niepełnosprawna (wysokie wydatki na leki i proces leczenia i rehabilitacji). Osoby niepełnosprawne często skazane są na wyobcowanie i samotność, a członkowie ich rodzin mają ograniczenia w aktywności zawodowej i społecznej w związku z koniecznością sprawowania opieki. Problemy emocjonalne i psychologiczne rodziny dotkniętej zjawiskiem niepełnosprawności.

c) Sytuacja osób niepełnosprawnych w gminie Rymanów

Dotychczasowe działania na rzecz osób niepełnosprawnych przybliżyły problematykę niepełnosprawności, potrzeby i oczekiwania osób niepełnosprawnych oraz ich możliwości. Głównym problemem osób niepełnosprawnych jest pogłębiające wykluczenie społeczne poprzez niemożność uczestnictwa w życiu zawodowym, społecznym, edukacyjnym czy kulturalnym. Spowodowane jest to głównie barierami, na jakie napotykają osoby

niepełnosprawne w swoim najbliższym otoczeniu. Osoby te bardzo często borykają się z problemami natury psychologicznej, które wiążą się z brakiem akceptacji samego siebie i swoich schorzeń. Osoby niepełnosprawne z terenu gminy Rymanów korzystają z różnorodnych form pomocy, zarówno z GOPS, Środowiskowego Domu Samopomocy, Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Rymanowie. W Rymanowie Zdroju działa od 2003r. Zakład Aktywności Zawodowej, którego zadaniem jest rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych oraz zatrudnianie osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym. Celem działania wszystkich wymienionych placówek jest w miarę możliwości jak najlepsze przygotowanie osób niepełnosprawnych do funkcjonowania w społeczności lokalnej. Likwidowane są również bariery architektoniczne. Dowodami na to jest winda dla osób niepełnosprawnych w ośrodku zdrowia w Rymanowie, podjazd w budynku Urzędu Gminy, zjazdy z wysokich krawężników na chodnikach.

d) Strategia pomocy

Priorytet

Podjęcie działań zmierzających do poprawy funkcjonowania osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym, podniesienie jakości życia niepełnosprawnych i ich rodzin, zwiększenie przy aktywnym uczestnictwie osób niepełnosprawnych integracji ze społeczeństwem

Cele

- Wyrównywanie szans życiowych osób dotkniętych niepełnosprawnością.
- Doskonalenie systemu pomocy dla osób niepełnosprawnych.
- Zintegrowanie i zintensyfikowanie działań wszelkich instytucji na rzecz rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych.

Kierunki działań i sposób realizacji

- Diagnozowanie środowiska osób niepełnosprawnych i stworzenie bazy danych o osobach niepełnosprawnych z terenu gminy.
- Szkolenie kadr pomocy społecznej w zakresie problematyki osób niepełnosprawnych celem efektywnego wsparcia i poradnictwa dla osób niepełnosprawnych.
- Szkolenie opiekunek w zakresie sprawowania opieki nad osobami niepełnosprawnymi.
- Zapewnienie odpowiedniej pomocy osobom niepełnosprawnym (usługi opiekuńcze, umieszczanie w DPS).
- Utworzenie placówki dziennego pobytu.

- Udzielanie informacji o możliwościach korzystania z dostępnej rehabilitacji leczniczej, społecznej i psychologicznej.
- Informowanie o uprawnieniach, procedurach załatwiania formalności, sprzętu rehabilitacyjnego czy innych dostępnych formach pomocy.
- Wspieranie działających na terenie gminy instytucji obejmujących pomocą i opieką osoby niepełnosprawne.

e) Uzasadnienie działań

Niepełnosprawność stanowi dla osoby nią dotkniętej sytuację trudną. Również dla rodziny jest to sytuacja kryzysowa. Osoby niepełnosprawne i ich rodziny pozostawione bez pomocy i efektywnego wsparcia mogą przestać spełniać swoje funkcje, co prowadzi do szeregu problemów mających negatywne i bardzo często nieodwracalne skutki społeczne.

f) Spodziewane efekty

- Zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
- Likwidacja problemów psychologicznych osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
- Utworzenie placówki dziennego pobytu.

g) Podmioty realizacji

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie
- Gmina Rymanów
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rymanowie
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Rymanowie
- Zakład Aktywności Zawodowej
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Rymanowie

h) Źródła finansowania

- Budżet Gminy
- Budżet państwa
- Środki z Unii Europejskiej

i) Czas realizacji

- Działania ciągle

2. Pomoc na rzecz osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholowym

a) Wprowadzenie w tematykę alkoholizmu

Alkoholizm jest chorobą chroniczną, która deformuje osobowość uzależnionego i jego stosunki z otoczeniem. Choroba alkoholowa, uzależnienie od alkoholu, alkoholizm - jest to okresowe picie alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Istotą choroby jest psychiczne i fizyczne uzależnienie się od środka narkotycznego – w tym przypadku alkoholu.. Alkoholizm jest tzw. chorobą pierwotną, tzn. jest on przyczyną powstawania wielu innych chorób somatycznych jak i psychicznych. Nieleczony prowadzi zawsze do śmierci, lecz w aktach zgonu bardzo niewiele jest takich rozpoznań. Przeważnie jest to somatyczny symptom alkoholizmu, np. marskość wątroby, itp. Alkoholizm to choroba i powinien być leczony tak, jak każda inna bardzo groźna choroba. Niestety bardzo często jest traktowany w kategoriach moralnych. Dla wielu osób jest dowodem słabego charakteru i upadku moralnego. Wielu ludzi nie uznaje potrzeby leczenia alkoholików. Jak każda inna choroba alkoholizm ma swój numer statystyczny i swą definicję (znajduje się w spisie chorób uznawanych przez WHO). Istotą tej choroby, jest tak jak w każdej innej, odchodzenie od zdrowia. Nie przebiega to raptownie trwa przez całe lata. Początek alkoholizmu jest trudny do uchwycenia. Granica pomiędzy piciem dla towarzystwa a piciem chorobowym jest bardzo płynna i zależna od wielu czynników.

b) Społeczne skutki alkoholizmu

Alkoholizm zaczyna się i rozwija bez świadomości osoby, polega na niekontrolowanym picciu napojów alkoholowych i może prowadzić do przedwczesnej śmierci. Osoby uzależnione od alkoholu i ich rodziny stanowią jedną z grup objętych pomocą GOPS. Nadużywanie alkoholu często wynika z nieumiejętności radzenia sobie z problemami. Alkoholika charakteryzuje niedojrzałość emocjonalna, wybuchowość, gwałtowne nieprzemysłane zachowania. Jest osobą mało odporną na frustrację, kryjącą w sobie lęk przed otoczeniem i odkryciem jego uzależnienia. Relacje interpersonalne alkoholików są zazwyczaj powierzchowne, płytkie i nasycone niepokojem. Problem nadużywania alkoholu dotyczy nie tylko osoby uzależnionej, ale też całego społeczeństwa. Alkohol jest przyczyną wielu problemów pojawiających się w różnych dziedzinach życia. Społeczne konsekwencje nadużywania alkoholu najczęściej mierzy się sumą strat materialnych poniesionych przez rodzinę i otoczenie. Są to utracone zarobki, oszczędności, wszelkie wydatki na próby rehabilitacji, straty spowodowane przestępczością. Alkoholizm w rodzinie jest podstawowym źródłem rozkładu moralnego. Skutkiem nadużywania alkoholu jest stale pogarszająca się sytuacja społeczna i ekonomiczna rodziny. Dla osiągnięcia i przeżycia przyjemności, alkoholik jest zdolny do łamania wszelkich zasad normalnego współżycia w rodzinie. Takie podejście alkoholika powoduje niejednokrotnie tragedię dzieci, matek, żon, czasem jego

samego. Nadużywanie alkoholu w rodzinie powoduje nieustanny dramat moralny, ustawiczny lęk. Alkohol zabija wszelkie możliwości rozwoju życia kulturalnego i możliwości nauki dzieci w domu. Dzieci uczą się destruktywnych dla siebie i otoczenia zachowań. Alkohol uniemożliwia przeżycia estetyczne, w rodzinie z tym problemem brakuje właściwego modelu spędzania czasu wolnego i rozwijania umiejętności zasad współżycia społecznego. Alkoholik tak konstruuje swoje życie, aby mieć „korzyści” z picia a jego koszty ponosili inni. Walka z problemem alkoholowym staje się tym trudniejsza im większe jest przyzwolenie społeczne na jego spożywanie. Umiarkowane picie alkoholu jest tolerowane przez otoczenie i często spotyka się też z zachętą społeczną. Alkohol stwarza jedynie wymyśloną drogę ucieczki od problemów życia codziennego, a w istocie prowadzi do ich pogłębienia i tworzenia nowych. Od alkoholu uzależniają się różni ludzie niezależnie od wieku, płci, poziomu intelektualnego.

W ostatecznym rozrachunku wszyscy alkoholicy stają się do siebie podobni. Rozmiar alkoholizmu i jego destruktywne działanie obserwują pracownicy socjalni wśród beneficjentów pomocy GOPS. Liczba rodzin objętych pomocą z powodu problemów alkoholowych rodziców stale rośnie. Obserwuje się też zniżający się próg wiekowy inicjacji alkoholowej. Niepokojące w rodzinach z problemem alkoholowym jest stwarzanie sytuacji umożliwiających spożywanie alkoholu i prezentowanie łatwości jego zdobywania. Ma to niekorzystny wpływ na kształtowanie się relacji w rodzinie względem zachowania rodziców a wymaganiami stawianymi dzieciom. Sprzyja to społecznemu dziedziczeniu alkoholizmu.

c) Sytuacja osób i rodzin z problemem alkoholowym w gminie Rymanów

Osoby uzależnione od alkoholu i ich rodziny mogą liczyć na pomoc specjalistów z Poradni Leczenia Uzależnień w Krośnie, leczenie szpitalne, pomoc pracowników socjalnych gminnego ośrodka pomocy społecznej. Na terenie gminy Rymanów pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom prowadzi również Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy oraz Rodzin z Problemem Alkoholowym z siedzibą w Rymanowie. W 2007r. do w/w Punktu zgłosiło się po poradę 231 osób. Zgłaszający się to osoby uzależnione od alkoholu, osoby współuzależnione, ofiary przemocy domowej spowodowanej uzależnieniem oraz trzeźwiejący alkoholicy, którzy już jakiś czas pozostają w abstynencji. Spośród zgłaszających się osób dziewięć zostało zmotywowanych do leczenia. Pięć z nich pozostaje w abstynencji i kontynuuje proces zdrowienia.

Nadużywanie alkoholu stanowi dziś jeden z najważniejszych problemów. Zjawisko to ma charakter złożony i bardzo trudny do rozwiązania. Dotyka bardzo wielu mieszkańców bez względu na wiek czy płeć. Kolejnym niepokojącym faktem jest sięganie po alkohol przez coraz młodsze osoby. Praca z osobami uzależnionymi jest bardzo trudna i często skazana na niepowodzenie. Pracownicy socjalni w rodzinach gdzie występuje problem alkoholowy

stwierdzają brak kontroli rodziców nad dziećmi i stosowanie przez nich niewłaściwych metod wychowawczych. Obserwują w takich rodzinach niekorzystny wzorzec zachowań, stosowanie zachęty do spożywania alkoholu, którego dostępność jest bardzo duża.

d) Strategia pomocy

Priorytet

Podejmowanie działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych, wspieranie działań mających na celu zmianę obyczajów w zakresie spożywania alkoholu, przeciwdziałanie powstawaniu i usuwanie następstw nadużywania alkoholu.

Cele

- Doskonalenie systemu pomocy osobom uzależnionym od alkoholu.
- Wypracowanie modelu współpracy różnych służb społecznych prowadzących działania na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin.
- Wspomaganie działalności instytucji i organizacji pomagającym osobom uzależnionym i ich rodzinom.
- Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych.
- Prowadzenie informacyjnej działalności profilaktycznej skierowanej do dzieci i młodzieży.

Kierunki działań i sposób realizacji

- Szkolenie kadr pomocy społecznej w zakresie problematyki osób uzależnionych celem efektywnego wsparcia i poradnictwa dla osób uzależnionych i ich rodzin.
- Kontynuacja współpracy z Punktem Konsultacyjnym dla Ofiar Przemocy oraz Rodzin z Problemem Alkoholowym.
- Tworzenie i realizowanie programów terapeutycznych dla członków rodzin osób uzależnionych.
- Zapewnienie odpowiedniej pomocy psychospołecznej dla osób po zakończeniu zamkniętego leczenia odwykowego.
- Włączenie trzeźwiejących alkoholików w działania profilaktyczne na rzecz społeczności lokalnych.
- Dofinansowanie urozmaiconych zajęć dla dzieci i młodzieży w świetlicach socjoterapeutycznych.
- Dofinansowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, zaspokajanie socjalnych potrzeb dzieci z tych rodzin.
- Kierowanie wniosków o przymusowe leczenie.

- Wsparcie działań trzeźwościowych ze środków na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych promujących zdrowy styl życia.
- Wspomaganie inicjatyw lokalnych podejmowanych na rzecz walki z patologiami (przemocą, uzależnieniami).
- Wsparcie finansowe dla instytucji czy organizacji zajmujących się organizacją czasu wolnego i prowadzących działania mające na celu szerzenie trzeźwości (GOK, Koła Gospodyń Wiejskich, Akcja Katolicka, grupę AA Zdrój).
- Stała współpraca z Poradnią Odwykową w Krośnie.

e) **Uzasadnienie działań**

Choroba alkoholowa stanowi dla rodziny nią dotkniętej sytuację trudną. Jest to sytuacja bardzo kryzysowa i niepożądana. Osoby z problemem alkoholowym i ich rodziny pozostawione bez pomocy i efektywnego wsparcia nie spełniają swoich zasadniczych funkcji. Działania w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych mają na celu zminimalizowanie skutków tego zjawiska na terenie gminy. Podejmowane działania chronią prawidłowy rozwój dzieci z rodzin dotkniętych chorobą alkoholową, stwarzają możliwości prawidłowego funkcjonowania w społeczności lokalnej gminy

f) **Spodziewane efekty**

- Podjęcie leczenia przez osoby uzależnione
- Zatrzymanie procesu rozprzestrzeniania się zjawiska, stopniowe jego ograniczanie
- Minimalizowanie bądź całkowita likwidacja problemów psychospołecznych osób uzależnionych i ich rodzin
- Ochrona dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych alkoholizmem przed nalożeniem

g) **Podmioty realizujące**

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie.
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy oraz Rodzin z Problemem Alkoholowym z siedzibą w Rymanowie.
- Grupa AA „Zdrój”.
- Poradnia Odwykowa w Krośnie.

h) **Źródła finansowania**

- Budżet Gminy (środki z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż alkoholu)
- Budżet GOPS
- Środki z Unii Europejskiej

i) **Czas realizacji**

- Działania ciągłe

3. Pomoc na rzecz rodzin dotkniętych zjawiskiem bezrobocia

a) Wprowadzenie w tematykę bezrobocia

Bezrobocie w Polsce pojawiło się wraz z rozpoczęciem procesu transformacji ustrojowej. Oznacza brak pracy zarobkowej dla osób zdolnych do jej wykonywania i deklarujących chęć jej podjęcia. Bezrobocie to zjawisko polegające na tym, że pewna część ludzi zdolnych do pracy, poszukujących pracy i akceptujących istniejący poziom wynagrodzenia nie znajduje zatrudnienia. Według Międzynarodowej Organizacji Pracy, osoba bezrobotna to taka osoba, która w tygodniu, w którym przeprowadzono badanie, nie wykonywała pracy zarobkowej dłużej niż przez godzinę.

Bezrobocie można rozpatrywać w skali makro i mikro. Z bezrobociem w skali makro spotykamy się w sytuacji, gdy na określonym obszarze geograficznym znaczna liczba osób zdolnych do podjęcia pracy pozostaje poza zatrudnieniem. Bezrobocie w skali mikro to utrata pracy z powodu braku kwalifikacji lub innych umiejętności pozwalających objąć i utrzymać stanowisko.

Podstawowym miernikiem poziomu bezrobocia jest stopa bezrobocia. Jest to ukazana w procentach relacja pomiędzy liczbą zarejestrowanych osób bezrobotnych a liczbą osób czynnych zawodowo

W zależności od przyczyn występowania wyróżnia się:

- Bezrobocie strukturalne, wynika z braku popytu na konkretną siłę roboczą na rynku pracy i popytu na nią na rynku pracy. Wynikać może również z szybkich zmian strukturalnych zachodzących w gospodarce, za którymi nie nadąża szkolnictwo zawodowe i ogólne.
- Bezrobocie technologiczne wynika z postępu technicznego, automatyzacji i mechanizacji procesów wytwórczych, które mają charakter praco-oszczędny. Pojawia się, gdy tempo wzrostu gospodarczego jest niskie, a inwestycje mają charakter modernizacyjny, prowadząc do wzrostu i unowocześnienia produkcji przy spadku zatrudnienia.
- Bezrobocie koniunkturalne wywoływane spadkiem popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego, który powoduje zbyt małe wykorzystanie zdolności produkcyjnych przedsiębiorstw. W fazach wysokiej koniunktury popyt rozszerza się i bezrobocie spada nawet do poziomu bezrobocia naturalnego.
- Bezrobocie frykcyjne jest rezultatem ruchu zatrudnionych na rynku pracy; dotyczy ludzi zmieniających zawód, pracę, przenoszących się do innej miejscowości.

- Bezrobocie sezonowe jest efektem wahań aktywności gospodarczej w różnych porach roku, spowodowanych zmianą warunków klimatycznych.

W zależności na formę występowania wyróżnia się:

- Bezrobocie ukryte to pewna - nieokreślona - liczba osób, które w myśl ustawy nie mogą zarejestrować się jako bezrobotne, albo wykonywana przez nich praca nie jest niezbędna z punktu widzenia zatrudniającego. Występuje głównie na wsi (nadmiar rąk do pracy, dawniej - przerost administracji).
- Bezrobocie rejestrowane to liczba osób bezrobotnych, czyli posiadających określone w ustawie cechy i zarejestrowanych w urzędach pracy.

Przyczyny bezrobocia, jakie można znaleźć w literaturze przedmiotu to:

- likwidacja niektórych gałęzi przemysłu,
- zmniejszenie popytu na konkretne dobra czy usługi,
- ograniczanie produkcji,
- brak informacji o miejscach pracy,
- brak mobilności,
- przeniesienie zakładu do innego rejonu,
- niedostosowane do potrzeb rynku wykształcenia pracowników,
- zmiany w technologii,
- wysokie obciążenia fiskalne pracodawców (przedsiębiorców)* źródło:
www.bezrobocie.info.pl

b) Społeczne skutki bezrobocia

Z informacji pracowników socjalnych GOPS wynika, że największym skutkiem bezrobocia jest obniżenie standardu materialnego rodziny, co zmusza ją do korzystania z pomocy społecznej. Mniej widoczne, lecz nie mniej zagrażające spójności rodziny są skutki psychologiczne bezrobocia. W rodzinach bezrobotnych dochodzi do osłabienia lub niezrealizowania podstawowych funkcji rodziny. Funkcja ekonomiczno-konsumpcyjna musi być spełniona, jeżeli rodzina ma trwać i wychowywać dzieci. Należy zabezpieczyć możliwość zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, wydatki na żywność, utrzymanie mieszkania, kształcenie dzieci, odzież. Utrata pracy przez członka rodziny obniża aspiracje edukacyjne dzieci, pozbawia kontaktów społecznych (funkcja opiekuńczo-wychowawcza). Chociaż w pierwszej fazie bezrobocia dochodzi do wzmocnienia więzi rodzinnych później rodzą się konflikty, stres, traci się pozycję w małżeństwie, rodzinie, następuje realne zagrożenie dla poczucia bezpieczeństwa (funkcja emocjonalno-ekspresyjna). Bieda, konflikty

i napięcia nie stwarzają klimatu do uspołecznienia i rozwoju, rodzą się postawy roszczeniowe wobec państwa. Zaburzona jest więc na skutek bezrobocia także funkcja socjalizacyjna rodziny. Młodzi ludzie niechętnie też zakładają rodziny i opóźniają macierzyństwo i ojcostwo (funkcja prokreacyjna).

Częstym zjawiskiem jest izolacja społeczna - ograniczone zostają kontakty interpersonalne wszystkich członków rodziny bezrobotnego zarówno ze znajomymi, jak i z dalszą rodziną. Bezrobocie dodatkowo niekorzystnie oddziałuje na stosunki wewnątrzrodzinne. Brak stałego zatrudnienia mężczyzn ma znacznie bardziej negatywne skutki dla rodziny niż bezrobocie kobiet. Bezrobotny mężczyzna odczuwa utratę pozycji w rodzinie, traci autorytet, odczuwa frustrację, które w jego opinii są wystarczającym powodem do sięgania po alkohol. Skutki bezrobocia są wielostronne: moralne, ekonomiczne, społeczne i polityczne i jest je trudno oszacować. Jego negatywne skutki odczuwają nie tylko osoby nim dotknięte, ale także członkowie ich gospodarstw domowych. Utrata pracy, przejście na zasiłek, później jego utrata i potrzeba korzystania z pomocy społecznej prowadzi do ubóstwa z wszystkimi tego konsekwencjami.

Najważniejsze skutki i konsekwencje bezrobocia to między innymi

- niewykorzystany, nieproduktywny potencjał ludzki,
- znaczne koszty materialne związane z utrzymaniem bezrobotnych oraz służb zajmujących się ich problemami i obsługą,
- spadek dochodów rodzin, rozszerzenie się społecznych kręgów ubóstwa,
- degradacja psychiczna i moralna osób pozostających bez pracy (poczucie beznadziejności, pesymizm, uczucie społecznej bezużyteczności),
- zjawiska patologii społecznej - alkoholizm, narkomania, przestępczość itd.,
- utrata kwalifikacji,* źródło: www.bezrobocie.info.pl

Zjawisko bezrobocia można rozpatrywać z różnych perspektyw, szczególnie gdy mówimy o jego skutkach. Osoby bezrobotne ponoszą koszty zarówno indywidualne jak i społeczne pozostawania bez pracy. W kontekście moralnym bezrobocie oznacza brak troski o zabezpieczenie człowiekowi warunków do życia przez pracę, co bezpośrednio dla bezrobotnego oznacza utratę stałych dochodów czy oszczędności. Fakt pozostawania bez pracy niesie za sobą konsekwencje pozytywne i negatywne. Ma znaczenie pozytywne, jeżeli będzie pobudzać do przedsiębiorczości, podnosić efektywność pracy, podnosić wartość pracy, wpływać na podniesienie kwalifikacji zawodowych i zwiększenie zaangażowania. Negatywne skutki zjawiska to: zwiększa niezadowolone, izolację, dokonuje podziałów, obniża poczucie własnej wartości, osłabia aktywność fizyczną i psychiczną. Bezrobocie zmienia też poczucie

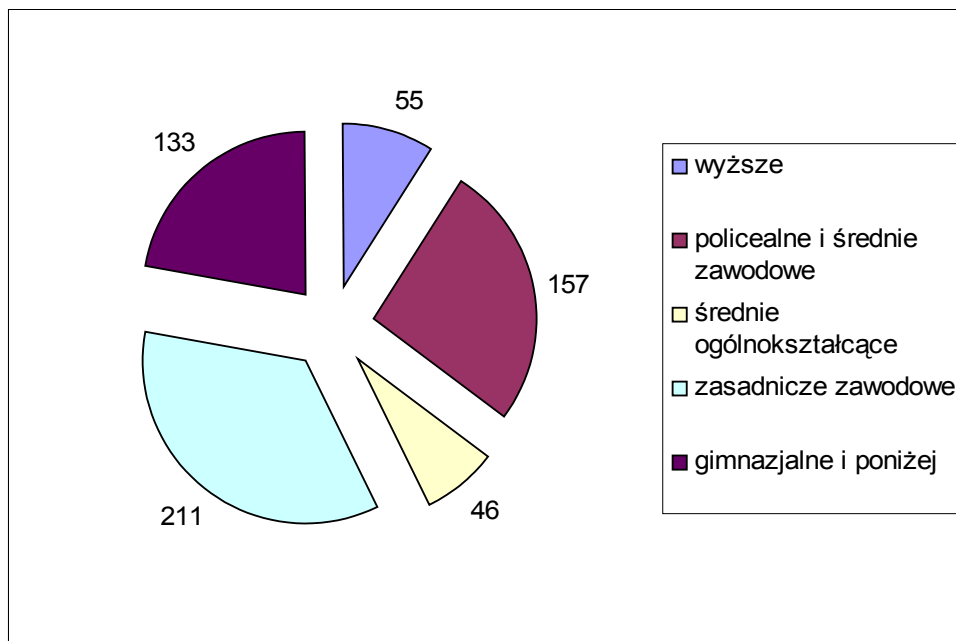
etyczne. Etycznym w ocenie bezrobotnych stają się takie zachowania, które przynoszą bezpośrednie korzyści materialne. Bezrobocie doprowadza do stanu niezrównoważenia emocjonalnego, obniża morale. Osoba bezrobotna zmniejsza wysiłki w kierunku zmiany swojej sytuacji, traci systematyczne zainteresowania kulturalne, społeczne, polityczne. Stan pozostawania bez zatrudnienia charakteryzują pewne stadia reakcji na utratę pracy: od fazy szoku, przez fazę optymizmu przeplatanego pesymizmem do fazy fatalizmu lub całkowitej rezygnacji w zależności od czasu pozostawania bez zatrudnienia. Bezrobotni mają niższy poziom poczucia szczęścia, zadowolenia od osób pracujących, ponadto mają większą skłonność do niskiej samooceny i osiągają niższe wskaźniki zdrowia psychicznego. Specyficzną cechą polskiego bezrobocia jest zróżnicowanie przestrzenne, skala występowania wśród kobiet i mieszkańców małych miast i wsi, długotrwałość i bardzo niewielka chęć wśród osób bezrobotnych do migracji. Powoduje to tworzenie się obszarów bezrobocia, a co za tym idzie regionów biedy. Społeczeństwo ubożeje, zwiększa się liczba emigracji zarobkowych, tworzą się patologie społeczne i uwidaczniają nieprzystosowania społeczne.

c) Sytuacja osób bezrobotnych w gminie Rymanów

Na koniec listopada 2007 roku stopa bezrobocia w Polsce wynosiła 11,2%, dla województwa podkarpackiego 14,00%, dla gminy Rymanów 9,34% (w skali powiatu krośnieńskiego). Według danych na temat rynku pracy, w grudniu 2007 roku, w Urzędzie Pracy w Krośnie, zarejestrowanych było 6 297 osób, z czego 588 osób bezrobotnych to mieszkańcy gminy Rymanów co stanowi 9,34% ogółu bezrobotnych całego powiatu.

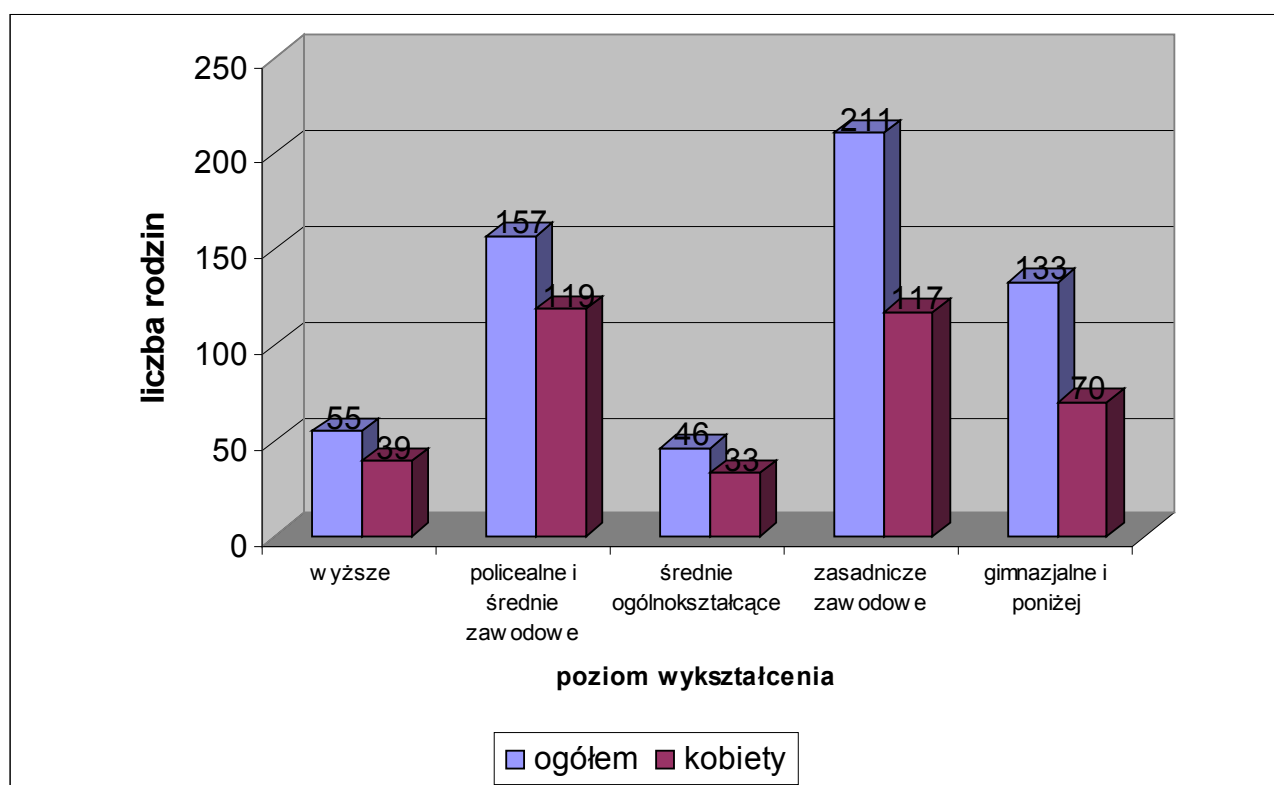
W styczniu 2008 ilość zarejestrowanych bezrobotnych z gminy Rymanów wzrosła do 602 osób. Spośród wszystkich zarejestrowanych aż 354 osoby pozostają bez zatrudnienia przez okres dłuższy niż 6 miesięcy. Wśród zarejestrowanych jest 118 osób do 25 roku życia i aż 85 powyżej 50 roku życia. Szczególnie dla drugiej grupy osób jest bardzo trudno o jakiegokolwiek zatrudnienie. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych 120 osób nie posiada kwalifikacji zawodowych, a 174 osoby to bezrobotni nieposiadający żadnego stażu pracy. Stażem pracy do jednego roku legitymuje się 99 osób, od 1-5 lat 101 osób, od 5-10 lat 74 osoby, od 10-20 lat 93 osoby, od 20-30 lat 46 osób, 30 lat i więcej 15 osób. Poziom wykształcenia zarejestrowanych bezrobotnych przedstawia wykres:

Wykres 9. Poziom wykształcenia zarejestrowanych bezrobotnych z gminy Rymanów

Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Krośnie

Wykres 10. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych pod względem wykształcenia i płci

Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Krośnie

Z danych wynika, że zarejestrowane w urzędzie pracy kobiety z gminy Rymanów mają dużo większe problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Spośród 354 osób długotrwale bezrobotnych aż 248 to kobiety. Również bez względu na poziom wykształcenia w każdej grupie bezrobotnych liczba kobiet jest większa od mężczyzn. Ta niekorzystna dla kobiet statystyka zmienia się tylko, gdy weźmiemy pod uwagę kryterium niepełnosprawności.

W grupie zarejestrowanych bezrobotnych, którzy legitymują się orzeczeniem o niepełnosprawności jest 14 mężczyzn i tylko 7 kobiet. Fakt ten może świadczyć o tym, że z powodu braku ofert pracy dla kobiet zdrowych niepełnosprawne kobiety nie rejestrują się w PUP w Krośnie, ponieważ nie wierzą w szanse zatrudnienia.

d) Strategia pomocy

Priorytet

Kompleksowa działalność z zakresie zapobiegania bezrobociu i łagodzenia jego skutków.

Działania z zakresie reintegracji zawodowej osób bezrobotnych.

Cele

- Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu zatrudnienia.
- Mobilizowanie do poszukiwania zatrudnienia i usamodzielniania się.
- Pomoc w zdobyciu nowych kwalifikacji.
- Przeciwdziałanie i eliminowanie negatywnych psychospołecznych skutków bezrobocia.

Kierunki działań i sposób realizacji

- Szkolenie kadr pomocy społecznej w zakresie pracy z osobami bezrobotnymi i członkami ich rodzin celem efektywnego wsparcia i poradnictwa dla osób bezrobotnych (działania pracowników socjalnych oparte o kontrakt socjalny).
- Kontynuacja współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Krośnie.
- Organizacja i realizowanie szkoleń w celu zdobycia nowych kwalifikacji zawodowych umożliwiających podjęcie zatrudnienia.
- Proponowanie prac interwencyjnych oraz prac społecznie użytecznych.
- Zwiększenie funkcji informacyjnej GOPS w zakresie upowszechniania informacji o wolnych miejscach pracy, o ofertach szkoleniowych i usługach poradnictwa zawodowego.
- Zintensyfikowanie współpracy z instytucjami działającymi na rzecz osób bezrobotnych.
- Zapewnienie odpowiedniej pomocy psychospołecznej dla osób bezskutecznie poszukujących zatrudnienia.
- Ochrona dzieci z rodzin dotkniętych zjawiskiem bezrobocia przed jego skutkami (zapewnienie dzieciom wyposażenia szkolnego, posiłku, możliwości uczestnictwa w zajęciach świetlic socjoterapeutycznych czy zajęciach dodatkowych).
- Kształtowanie wśród bezrobotnych odpowiedzialności za swój los i samodzielności w życiu codziennym w celu ograniczenia postaw roszczeniowych.

- Intensywna praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny) w celu usamodzielnienia, racjonalnego gospodarowania środkami i planowania przyszłości rodziny, wszechstronne poradnictwo dla osób bezrobotnych – prawne, psychologiczne.
- Dofinansowanie wycieczki letniego i zimowego dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem bezrobocia, zaspokajanie socjalnych potrzeb dzieci z tych rodzin.

e) Uzasadnienie działań

Wszelkie podejmowane działania są skierowane na zmniejszenie negatywnych skutków bezrobocia. W wyniku utraty lub braku zatrudnienia rodziny osób bezrobotnych znajdują się w trudnej sytuacji finansowej. Złe warunki materialne i brak zatrudnienia powodują poczucie utraty stabilizacji i bezpieczeństwa socjalnego. Jest to sytuacja bardzo niepożądana. Osoby dotknięte zjawiskiem bezrobocia i ich rodziny pozostawione bez pomocy i efektywnego wsparcia nie spełniają swoich zasadniczych ról i funkcji. Bezrobocie wpływa destrukcyjnie na rodziny, powoduje spadek kondycji fizycznej oraz psychicznej osób nim dotkniętych. Jest pośrednią przyczyną wielu chorób somatycznych (nerwice, choroby psychiczne, choroby serca). Rodzice bez zatrudnienia nie mogą spełnić wymagań dzieci, co powoduje upadek ich autorytetu, zachwianie systemu wartości młodego pokolenia. Brak pracy doprowadza w końcu do ubóstwa, trudna sytuacja finansowa rodziny zmusza do ograniczenia wydatków na edukację, wypoczynek, zdrowie itd.. Działania w zakresie rozwiązywania problemów osób bezrobotnych mają na celu zminimalizowanie skutków tego zjawiska na terenie gminy. Podejmowane działania umożliwiają reintegrację zawodową i społeczną osób wykluczonych z normalnego funkcjonowania w społeczności lokalnej, wspomagają prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych bezrobociem, stwarzają możliwości prawidłowego funkcjonowania rodziny w społeczności lokalnej gminy

f) Spodziewane efekty

- Podjęcie zatrudnienia przez osoby bezrobotne.
- Uzyskanie nowych kwalifikacji zawodowych i umiejętności społecznych przez osoby pozostające bez zatrudnienia.
- Zredukowanie postaw roszczeniowych.
- Stopniowe ograniczanie zjawiska bezrobocia i zmniejszenie poziomu bezrobocia na terenie gminy.
- Minimalizowanie bądź całkowita likwidacja problemów psychospołecznych osób bezrobotnych i ich rodzin.
- Poprawa warunków życia rodzin osób bezrobotnych.

Podmioty realizujące

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie

- Powiatowy Urząd Pracy w Krośnie
- Urząd Gminy

Źródła finansowania

- Budżet GOPS
- Budżet państwa
- Środki z Unii Europejskiej

Czas realizacji

- Działania ciągle ze szczególnym uwzględnieniem okresu od 01.01.2008r. do 31.12.2013r. poprzez realizację projektów wynikających z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

4. Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi

a) Społeczne skutki bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych

Rodzina jest podstawowym środowiskiem gwarantującym prawidłowy rozwój dzieci i zaspokojenia ich potrzeb. Dlatego też, środowisko to należy maksymalnie wspierać oraz wzmacniać. Należy wzmacniać poczucie odpowiedzialności rodziców za wychowywanie dzieci i przygotowanie ich do samodzielnego dorosłego życia. Rodzina jest niezwykle istotnym środowiskiem życia. Wpływa i kształtuje ona los człowieka, wywiera największy i najtrwalszy wpływ na osobowość i zachowanie. Wynika to z faktu, że opiera się na więzach krwi. Rodzina pierwotnie formuje osobowość i kształtuje charakter, zaspokaja wszystkie potrzeby, oddziałuje na człowieka samym swoim istnieniem. Modeluje człowieka od momentu narodzin aż po starość, tworzy podstawy rozwoju zadatków wrodzonych, poznawania i rozumienia otoczenia i orientacji w świecie. Jest rzeczą oczywistą, że zdrowa, spójna rodzina jako najwcześniejsza w życiu jednostki instytucja wychowawcza, zaspokajająca w sposób najbardziej prawidłowy wszystkie jej najistotniejsze potrzeby, przeciwdziała wszelkim odchyleniom od przyjętych norm. Wszelkie przejawy dezorganizacji życia rodzinnego takie jak: rozluźnienie się więzi między jej członkami, zła atmosfera, niewłaściwe metody wychowawcze, kłótnie i zdrady małżeńskie, choroba, śmierć lub rozwód rodziców, alkoholizm, przestępczość i prostytutka powodują, że równowaga psychiczna dzieci zostaje zachwiana, pojawiają się trudności wychowawcze, które często początkują proces wykoślenia się nieletnich. Zaburzona struktura rodziny w wyniku rozwodu, śmierci czy separacji może, ale nie musi, doprowadzić do zaburzeń procesu uspołecznienia dziecka, bowiem osoba pozostająca z dzieckiem może stwarzać warunki wychowawcze kompensujące brak ojca lub matki. Najgorsza wychowawczo sytuacja występuje w rodzinach rozbitych. Atmosfera wychowawcza w takiej rodzinie wpływa niekorzystnie na psychikę dziecka, bardzo często stanowi przyczynę zaburzeń w zachowaniu.

Inną przyczyną zaburzającą socjalizację dziecka jest stosowanie przez rodziców niewłaściwych metod wychowawczych. Autokratyzm rodziców, sposób wychowania oparty na zakazach, nakazach, karach cielesnych, rodzi pozorną uległość i kłamstwo, a w rzeczywistości powoduje niechęć do rodziców. U dziecka, od którego żąda się bezkrytycznego, bezwzględnego posłuchu, nie uznając z jego strony sprzeciwu, może wystąpić zahamowanie rozwoju psychicznego. Jeśli przez dłuższy okres dziecko stale musi rezygnować ze swoich dążeń, a podporządkowywać się woli dorosłych, reaguje bojaźliwie i bez oporu. Jednak nie zawsze dziecko reaguje potulnym podporządkowaniem się. Niekiedy budzą się świadome lub nieświadome reakcje sprzeciwu, protestu manifestujące się w różny sposób. Dzieci, w stosunku do których stosowane są kary cielesne często buntują się, okłamują rodziców, stają się nieufne, czują się odrzucone. Odwrotne zachowania wychowawcze rodziców polegające na zezwalaniu dziecku na robienie wszystkiego, co chce, powoduje wymykanie się dziecka spod kontroli rodziców. Nadmierne uleganie życzeniom dziecka, spełnianie wszystkich jego zachcianek, traktowanie go jako centralnej i najważniejszej osoby w domu jest bardzo szkodliwą postawą rodziców. Brak konsekwencji, niestałość, zmienność w postawie, w wymaganiach, w wyrażanych uczuciach wpływają niekorzystnie na rozwój psychiczny dziecka, które przez kłamstwo, udawaną pokorę, pozorną uległość usiłuje unikać przykrości ze strony gniewnych rodziców, a chłodnym i aroganckim zachowaniem uchyla się od scen czułych. Proces „wykolejenia nieletnich” ma swoje źródło w braku właściwej kontroli ich trybu życia. Rodzice nie zawsze wiedzą, co robią i gdzie przebywają ich dzieci, w jakim są towarzystwie, czy uczęszczają systematycznie do szkoły i jakie osiągają wyniki. Brak zainteresowania ze strony rodziców może być spowodowany przez różne czynniki: pracę zawodową, chorobę, wypadki losowe, a także beztroskę, wygodnictwo, obojętność lub niezrozumienie swoich obowiązków. Szczególną rolę w patologizacji dzieci i młodzieży odgrywają rodziny, które dostarczają im wzorców społecznie negatywnych. Dotyczy to rodzin, w których występują takie zjawiska, jak alkoholizm, przestępczość czy zachowania agresywne.

Z doświadczeń pracowników socjalnych GOPS wynika, że największe problemy opiekuńczo - wychowawcze mają rodziny, w których występują różnego rodzaju patologie społeczne (alkoholizm, przestępczość, negatywny stosunek do pracy, itd.); została zaburzona struktura z powodu rozpadu małżeństwa bądź istnienia nieprawidłowych wzorców rodziny. U rodziców, którzy mają problemy z wychowaniem dzieci zauważalny jest brak podstawowej wiedzy dotyczącej wychowania i potrzeb dziecka, brak wiedzy o możliwościach i sposobach spędzania czasu wolnego, sposobach rozwiązywania konfliktów oraz wartościach. W takich rodzinach rodzice nie udzielają wsparcia swym dzieciom oraz nie

kontrolują ich, co w konsekwencji powoduje obniżenie ich wpływów i odejście dziecka do grupy rówieśniczej. Gdy w rodzinie nie panuje odpowiednia atmosfera, struktura rodziny jest zachwiana, warunki materialne i kulturowe rodziny są nieodpowiednie, dziecku brak pozytywnych wzorców do naśladowania oraz brak wsparcia w sferze emocjonalnej, szuka ono takiego środowiska gdzie zostanie docenione i zauważone. Jest to najczęściej grupa rówieśnicza – nieformalna, która przeważnie ma negatywny wpływ na jednostkę, skutkiem, czego jest popełnianie czynów niepożądanych przez społeczeństwo, co jest jednoznaczne z niedostosowaniem społecznym.

b) Strategia pomocy

Priorytet

Kompleksowa pomoc dla rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi lub zagrożonych takim zjawiskiem

Cele

- Ograniczenie zjawiska bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych na terenie gminy Rymanów.
- Wspieranie w kształtowaniu właściwych i pożądanых społecznie zachowań wychowawczych rodziców.
- Zapobieganie niedostosowaniu społecznemu wśród dzieci z rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.

Kierunki działań i sposób realizacji

- Współpraca z innymi jednostkami (np. PCPR, GOPS-y, z sąsiednich gmin w celu organizacji Centrum Integracji Społecznej).
- Szkolenie kadr pomocy społecznej w zakresie pracy z rodziną potrzebującą wszechstronnej pomocy.
- Opracowanie systemu szkoleń dla specjalistów pracy z rodziną.
- Warunkowanie pomocy poprzez zawieranie kontraktów.
- Organizowanie świetlic socjoterapeutycznych.
- Budowanie współpracy instytucjonalnej ze szkołami, pedagogami szkolnymi, kuratorami sądowymi, domami dziecka.
- Udzielani pomocy finansowej i rzeczowej dla dzieci.
- Właściwa organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży.

- Szybka reakcja na pojawiające się problemy opiekuńczo – wychowawcze występujące w rodzinie i stosowanie odpowiednich środków zaradczych (np. wnioskowanie o nadzór kuratora).
- Wspieranie rodziny w zakresie opieki i wychowania w rodzinie biologicznej oraz przechodzenia od formy instytucjonalnej /domów dziecka/ na rzecz mniej zinstytucjonalizowanych placówek /np. rodziny zastępcze/ dających szansę na autentyczną opiekę rodzinną.
- Uruchomienie telefonu zaufania.
- Stosowanie Niebieskiej Karty.
- Organizacja i realizowanie szkoleń w celu zdobycia umiejętności pełnienia ról społecznych.
- Zwiększenie funkcji informacyjnej GOPS w zakresie upowszechniania informacji o instytucjach wspierających rodziny z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.
- Uzupełnienie usług profesjonalnych wolontariatem /pomoc wolontariuszy w prowadzeniu zajęć świetlic środowiskowych/.
- Udoskonalenie systemu informacji o możliwościach uzyskania pomocy przez osoby potrzebujące.
- Zapewnienie odpowiedniej pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla osób i rodzin potrzebujących wsparcia.
- Monitorowanie zjawisk patologicznych w gminie.
- Współpraca ze szkołami, organizacjami, mediami w zakresie kreowania i upowszechniania pozytywnych wzorców osobowych.

c) Uzasadnienie działań

Niewłaściwe funkcjonowanie rodziny skutkuje bardzo często problemami wychowawczymi, łamaniu i nieprzestrzeganiu przez dzieci i młodzież powszechnie przyjętych norm zachowań. Bezradność rodziny w sprawach opiekuńczo – wychowawczych prowadzi do nieprawidłowego funkcjonowania jednostek w społeczeństwie, a tym samym do nieprawidłowego funkcjonowania całych grup społecznych i społeczności lokalnych. Nasila się przestępczość i inne patologie społeczne. Podejmowane działania stwarzają możliwości prawidłowego funkcjonowania rodziny z problemami opiekuńczo wychowawczymi w społeczności lokalnej gminy, wspomagają prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży z takich rodzin. Jednym z podstawowych warunków, zapewniających zaspokojenie potrzeb członków rodziny, jest odpowiednia sytuacja materialna rodziny. Podstawowym źródłem dochodów powinna być praca, tylko w uzasadnionych sytuacjach należy wspierać rodziny środkami publicznymi.

d) Spodziewane efekty

- Ukształtowanie postaw pro-społecznych wśród dzieci i młodzieży z rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.
- Uzyskanie umiejętności właściwego pełnienia ról społecznych przez rodziców.
- Właściwe zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży.
- Poprawa warunków życia rodzin.

e) Podmioty realizujące

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy oraz Rodzin z Problemem Alkoholowym
- Szkoły

f) Źródła finansowania

- Budżet GOPS
- Budżet Gminy
- Środki z Unii Europejskiej

g) Czas realizacji

- Działania ciągle

5. Pomoc na rzecz ludzi starszych

a) Wprowadzenie w tematykę starości

Zdobywanie rzetelnych informacji na temat starości jest rzeczą, która przydatna jest dla każdego. Niektóre osoby odnoszą z niej podwójną korzyść: nie tylko pomaga im ona w przygotowaniu się do własnej starości, ale także ułatwia codzienną pracę zawodową, czyni ją bardziej skuteczną i profesjonalną. Chodzi tu oczywiście o tych zawodowo pomagających – tj. pielęgniarki, opiekunów osób starszych, terapeutów, psychologów, pracowników socjalnych, których aktywność zawodowa koncentruje się na szeroko rozumianej pomocy seniorom. Starość jest okresem trudnym i każdy człowiek musi zostać do niej odpowiednio przygotowany. Na to, jak jest ten okres przeżywany, mają wpływ różne czynniki zarówno indywidualne, w tym genetyczne, jak i społeczne. Ludzie starsi stają się coraz mniej sprawni, coraz więcej chorują. Powszechne przygotowanie się do starości stanowi nowe wyzwanie dla współczesnych społeczeństw. Zasadnicze znaczenie w procesie edukacji dla dobrego przeżywania starości ma motywowanie ludzi do aktywności: tak fizycznej, jak i intelektualnej.

Starzenie się jest naturalnym procesem rozwojowym. Jest odpowiedzią na stres środowiskowy, który uwidacznia się z upływem czasu i powoduje naturalne i nieodwracalne zmiany. W sferze biologicznej starzenie się prowadzi do upośledzenia funkcjonowania całego

organizmu i zwiększa podatność na choroby. Charakterystyczne dla osób starych jest: utrata masy mięśni i kości, zmniejszenie elastyczności skóry, pogorszenie ostrości wzroku i słuchu, wydłużony czas reakcji, niedołączność. Ciągły rozwój geriatry i gerontologii przyczyniają się do postępu w działaniach na rzecz poprawy jakości życia w okresie starości.

b) Społeczne skutki zjawiska

Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć choroby, inwalidztwo, samotność, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności. Osoby starsze boją się nie tylko chorób i niepełnej sprawności, ale także osamotnienia i nietolerancji. Osoby starsze czują się zagrożone, odczuwają lęk przed potencjalną napaścią i obawiają się nie radzenia sobie z czynnościami wymagającymi większego nakładu siły. W miarę upływu lat potrzeby człowieka zmieniają się, gdyż zmienia się perspektywa życiowa. Z jednej strony wagi nabierają sprawy dnia codziennego, z którymi starszy człowiek boryka się z coraz większymi trudnościami na skutek postępującej słabości własnego organizmu, a z drugiej strony ambicje i motywacje, które kierowały zachowaniem i dążeniami w latach wcześniejszych. Starości towarzyszą smutek i strach. Najczęściej osoby starsze wskazują na samotność, często nawet we własnej rodzinie. Ulega przeobrażeniu model rodziny dwu-, trzypokoleniowej w której osoby starsze mogły liczyć na opiekę i zainteresowanie. Rodzina, która wypełniała całe życie usamodzielnia się, a partner umiera. Osoby starsze żyją często w rodzinach swych dzieci, problemy pojawiają się wówczas, gdy starszy człowiek zaczyna obarczać swoją rodzinę obowiązkiem sprawowania opieki. Marginalnym zjawiskiem dotyczącym osób starszych jest fakt pozwolenia im na egzystencję ze względu na comiesięczne świadczenia, które się im zabiera.

Działania wobec osób starszych dotyczą głównie diagnozy potrzeb oraz warunków bytu i mają na celu takie inicjatywy, które w sposób celowy i planowy wpłyną na poprawę sytuacji życiowej osób starszych. Dotyczy to zarówno oświaty, kultury, organizacji czasu wolnego, jak też ochrony pracy ludzi starszych, pracy socjalnej z osobami starszymi, kształtowania odpowiednich warunków mieszkaniowych i materialnych, pomocy obłożnie chorym i pomocy instytucjonalnej seniorom. Osobom starszym należy zapewnić wszechstronną kompensację malejących wraz z wiekiem możliwości samodzielnego zaspokajania potrzeb, integrację ze społecznością lokalną.

W realizacji pomocy osobom starszym należy zwrócić uwagę na ich autonomię (suwerenność w podejmowaniu decyzji), integrację, i opiekę w razie ubytku sił fizycznych lub psychicznych.

c) Charakterystyka zjawiska w gminie Rymanów

Na terenie gminy Rymanów zamieszkuje 2480 osób w wieku poprodukcyjnym. Z danych będących w posiadaniu GOPS osoby starsze korzystają z pomocy ośrodka głównie

w formie usług opiekuńczych oraz wsparcia finansowego. Liczbę osób korzystających z pomocy w formie usług opiekuńczych przedstawia poniższa tabela:

Tabela 7. Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych

Lata	Liczba osób	Liczba godzin usług opiekuńczych	Koszt
2002	26	18 078	141 008
2003	29	24 833	211 083
2004	24	17 213	141 147
2005	27	15 764	129 265
2006	26	12 732	105 676
2007	23	16 170	134 211

d) Strategia pomocy

Priorytet

Tworzenie warunków do bezpiecznego, niezależnego i godnego życia osób starszych w środowisku lokalnym.

Cele

- Minimalizowanie poczucia izolacji i osamotnienia.
- Pozostawienie osób starszych jak najdłużej to możliwe w środowisku zamieszkania.
- Zwiększenie aktywności życiowej osób starszych poprzez stworzenie możliwości uczestniczenia w życiu społecznym.

Kierunki działań i sposób realizacji

- Rozwój pracy socjalnej oraz doskonalenie wiedzy i umiejętności osób zawodowo zajmujących się pomocą dla osób starszych.
- Pomoc w kontaktach z otoczeniem (organizacja imprez, spotkań, planowanie czasu wolnego, pomoc w samorealizacji, rozwoju hobby i zainteresowań osób starszych) przy udziale wolontariuszy.
- Pomoc w życiu codziennym (usługi opiekuńcze świadczone przez wykwalifikowaną kadre), przy udziale wolontariuszy.
- Budowanie sieci współpracy między instytucjami pozarządowymi.
- Pomoc w wyposażeniu w niezbędny sprzęt rehabilitacyjny.
- Zorganizowanie profesjonalnego poradnictwa dla osób starszych z terenu gminy z zakresu gerontologii, uprawnień przysługujących seniorom, informacji o instytucjach świadczących pomoc osobom starszym i samotnym, informacji o działaniach podejmowanych na rzecz osób starszych (spotkania okolicznościowe, dni seniora, imprezy kulturalne itp.).

- Utworzenie placówki dziennego pobytu.

e) Uzasadnienie działań

Osoby starsze z racji swojego wieku i związanych z nim ograniczeń stają się coraz bardziej zależne od otoczenia. Zadaniem GOPS jest więc zapewnienie potrzebującym właściwej opieki i pomocy w codziennym życiu. Szczególnie w przypadku, kiedy najbliższa rodzina nie jest w stanie takiej pomocy zapewnić. W celu likwidacji poczucia osamotnienia i izolacji należy prowadzić intensywną pracę socjalną na rzecz takich osób. Praca socjalna z takimi osobami ma na celu wzmocnienie poczucia własnej wartości, uświadomienie osobom starszym jak i ich bliskim, że doświadczenie życiowe osób w podeszłym wieku jest wartością, której nie wolno zmarnować. Odpowiednia adaptacja do starości pozwoli łatwiej znosić zmiany, jakie towarzyszą człowiekowi w podeszłym wieku.

f) Spodziewane efekty

- Integracja społeczna seniorów z terenu gminy.
- Zmniejszeni poczucia izolacji.
- Objęcie wszystkich potrzebujących odpowiednią pomocą i opieką.
- Poprawa warunków życia osób starszych.
- Powrót osób starszych do uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej.

g) Podmioty realizujące

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Gminny Ośrodek Kultury
- Organizacje i instytucje pozarządowe
- Polski Komitet Pomocy Społecznej
- Koła Gospodyń Wiejskich
- Klub Seniora

h) Źródła finansowania

- Budżet GOPS
- Budżet Gminy
- Środki z Unii Europejskiej

i) Czas realizacji

- Praca ciągła

VI Monitorowanie działań i ewaluacja zmian

Warunkiem trafności i skuteczności udzielanej pomocy i opieki jest dokładne rozpoznanie potrzeb oraz dostosowanie do nich elastycznej oferty opiekuńczej. Pomoc społeczności lokalnej będzie obejmować usługi edukacyjne i poradnicze adresowane do

wszystkich rodzin. Opracowana strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2008-2015 jest rozwinięciem działań oraz założeń programowych realizowanych w sferze pomocy społecznej w gminie Rymanów.

W ramach prac strategicznych dokonano przejścia od modelu pomocy, którego zasadniczą funkcją było udzielanie wsparcia materialnego, do modelu nastawionego na wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób i rodzin zgłaszających się z prośbą o pomoc w rozwiązywaniu problemów. Będzie to możliwe dzięki rozwojowi różnego rodzaju usług w GOPS dla różnych grup świadczeniobiorców, poradnictwa prawnego, psychologicznego i pedagogicznego, terapii i wyspecjalizowanej pracy socjalnej.

W procesie monitoringu realizacji strategii, kierunki działań będą aktualizowane i dostosowywane do zmieniającej się rzeczywistości i otoczenia społeczno-gospodarczego. Przyjęcie strategii stanowi proces otwierający długoterminowe planowanie polityki społecznej. Strategia stanowi podstawę do podejmowania długofalowych (minimum w okresie 5-letnim) zintegrowanych działań rozwojowych w sferze społecznej oraz wdrażania rozwiązań w postaci programów lokalnych, mających na uwadze realizację celów zawartych w Strategii.

Wypracowana lista propozycji projektowych ze sfery polityki społecznej, stanowi integralną część Strategii i zawiera konkretne wskazania przedsięwzięć, mających na celu uzupełnienie kierunków strategicznych. Cele i kierunki działań są zgodne ze wskazaniem innych dokumentów o charakterze programowym z obszaru polityki społecznej m.in. Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2007 rok.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych sporządzona została w celu faktycznego wykluczenia istniejących problemów społecznych oraz rozwoju lokalnej społeczności. Za koordynację wdrażania strategii odpowiedzialny będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie. Monitorowanie prowadzone będzie systematycznie a raporty z postępu prac przedstawiane będą Radzie Miejskiej w Rymanowie nie rzadziej niż raz w roku w formie sprawozdania przygotowanego przez Kierownika GOPS.